Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 11 (13806) | 1975 оной январиин 14, вторник | Сэн 2 мүнгэн.

Орооһо таряа, газар тарялангай болон мал ажалай бусад продукцинуудые бүри ехээр абадаг, худалдадаг болохоор хараалагдана. Хүдөө ажахын үйлэдбэриие индустриальна үндэһэ һуури дээрэ удаа дараалан гаргаха, тэрэниие мэргэжүүлхэ, томо болгохо, хоорондоо хамжан ажаллаха ябадалые хүгжөөхэ талаар, хими болон мелиораци үргэнөөр нэбтэрүүлхэ талаар ехэ юумэн хэгдэнэ.

(КПСС-эй ЦК-гай Хандалгаһаа)

КПСС-эй ЦК-да, СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ, ВЦСПС ба ВЛКСМ-эй ЦК-да

1975 ондо газар тарялангай ба мал ажалай продукт бүри ехээр абахын, бэлэдхэхын түлөө, юһэдэхи табан жэлые амжалтатайгаар түгэсхэхын түлөө хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй

БҮХЭСОЮЗНА СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨН ТУХАИ

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ нэгэдэмэл программа тодорхойлон хараалһан КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэришэд, хүдөө нютагуудай бүхы ажалшад дэбжэлтэ ехэтэйгээр тэмсэжэ байна.

1974 оной сагай уларилай таагүй эрхэ байдалда ороһон республика, хизаар, область, колхоз болон совхозууд орооһото ургамалай, хлопогой, бусад ургамалнуудай һайн ургаса хуряаһан, мяха, һү, үндэгэ үйлэдбэрилгэ дээшэлүүлэгдэһэн, гүрэндэ мал ажалай продукт худалдаха түсэб үлүүлэн дүүргээ.

Социалис мүрысөө үргэн далайсатайгаар дэлгэрүүлгэ, хүдөө нютагуудай ажалшадай шадабари мэргэжэлээ дээшэлүүлгэ, ажал хэрэгтээ үүсхэлтэйгээр хандалга, мүн партийна, совет, профсоюзай ба комсомолой организацинуудай ба хүдөө ажахын органуудай тусхай хараа шэглэлтэйгээр эмхидхэлэй ба политическэ хүдэлмэри ябуулһаар [illegible] иимэ үрэ дүнгүүдые туйлаха хэрэгтэ ехэ үргэ дүүргэһэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1974 он) Пленумээр һайшаагдаһан, СССР-эй Верховно Соведэй сессеэр баталагдаһан СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ 1975 оной түсэб соо харюусалга ехэтэй зорилгонууд табигданхай. Эдэ зорилгонуудые дүүргэхын тула ажалай эршые шангадхаха, техникэ болон материальна бусад нөөсэнүүдые ашаг үрэтэйгээр хэрэглэхэ, үйлэдбэриин бүхы участогуудта хүдэлмэриин шанар һайжаруулха эрилтэ колхознигуудай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй үмэнэ табигдана.

Партида, совет арадта КПСС-эй Центральна Комитедэй хандаһан Хандалгада харюу болгон, колхоз болон совхозуудай, предприяти болон организацинуудай олохон коллективүүд, үйлэдбэриин түрүүшүүл бүхы нөөсэнүүдые һайнаар хэрэглэжэ, табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ орооһо тарялангай, хартаабхын, овощой, үрэ жэмэсэй, хлопогой, лёной, саахарай свеклын, тоһото ургамалнуудай, фруктын, виноградай, сайн набшаһанай үндэр ургаса хуряахын түлөө, һү, мяха ба газар тарялангай болон мал ажалай бусад продуктнуудые ехээр абадаг болохын түлөө, 1975 оной түсэбые бүхыдэнь амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ үүсхэл гаргаба.

Колхознигуудай, хүдөө ажахын хүдэлмэришэд болон мэргэжэлтэдэй, коммунистнууд ба комсомолшуудай, хүдөө нютагуудай бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй зохёон байгуулхы эдэбхи үүсхэлые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулжа, КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет, ВЦСПС ба ВЛКСМ-эй ЦК ингэжэ тогтообо:

Табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ дээшэлүүлэгдэһэн уялга, угтамжын түсэб абаһан, 1975 ондо газар тарялангай ба мал ажалай продукт улам ехээр абадаг болохо, бэлэдхэхын, табан жэлэй түсэб дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй Бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ дурадхал оруулһан колхоз, совхозуудай, отделени, бригада, фермэнүүдэй коллективүүдэй, түрүү хүдэлмэришэд болон колхознигуудай эдэбхи үүсхэлые дэмжэхэ.

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар КПСС-эй XXIV съездын хараалһан зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлгэдэ, колхозно ба совхозно үйлэдбэриие саашадань хүгжөөлгэдэ хүдөө нютагуудай бүхы ажалшадай хүсэ шадал элсүүлэн, тэдэниие мүрысэгшэдэй зэргэдэ жагсааха талаар эмхидхэлэй ба политическэ хүдэлмэри һайжаруулха гэжэ союзна республиканууудай компартинуудай ЦК-да, партиин крайкомуудта, обкомуудта, окружкомуудта, горком ба райкомуудта, СССР-эй министерство болон зургаануудта, союзна ба автономито республиканууудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, ажалшадай депутадуудай хизаарай, областной, городской ба районой Соведүүдэй гүйсэдкомуудта, партийна, профсоюзай ба комсомолой организацинуудта даалгагдаба.

1975 оной социалис мүрысөөнэй гол уг зорилго юун байхаб гэхэдэ, колхоз, совхоз, бригада, фермэ, звено бүхэн, совхоз болон колхозой хүдэлмэрилэгшэ бүхэн үйлэдбэреэ шууд түргөөр хүгжөөхын ба продукциин шанар һайжаруулхын түлөө, гүрэндэ хүдөө ажахын продуктнуудые худалдаха талаар түсэб ба уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхын түлөө, үйлэдбэриингөө экономическа ехэ ашаг үрын түлөө тэмсэл болоно.

Газар тарялан дээрэ орооһото ургамалай, саахарай свеклын, хартаабхын, хлопогой, наран сэсэгэй, лёной, жэмэстэ ургамалай, виноградай, овощой, сайн набшаһанай, тэжээлэй ба бусад ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлхэ шухала. Газар тарялангай культурые дээшэлүүлхын түлөө олониитын хүдэлөө дэлгэрүүлхэ. Газарай гектар бүхэниие ашагтай зүбөөр хэрэглэхэ, тарялангай талмайн бүридэлые һайжаруулха ба орооһото ургамалай ба саахарна свёклын тарилга үргэдхэхэ, органическа үтэгжүүлгэ газарай хүрьһэндэ ехээр оруулжа, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлхэ, үйлэдбэридэ түрүү технологи ба агротехническэ онол аргануудые хэрэглэдэг болохо талаар хэмжээнүүдые бэелүүлхэ.

Мал ажал дээрэ — бүхы түрэлэй мал болон шубуудай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ ба тоо толгой олошоруулха ябадал туйлаха. Фермэнүүдтэ түрүү технологи үргэнөөр хэрэглэхэ. Малые түргөөр томо болгохо ба шахан таргалуулха хүдэлмэри эмхидхэхэ. Тэжээлээ үрэ ехэтэйгээр хэрэглэдэг болохо.

Партийна, совет, профсоюзай ба комсомолой организацинууд, хүдөө ажахын органууд үйлэдбэриин бүхы участогуудта мүрысөөнэй нүлөө саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ болоно. Тиин социалис мүрысөө эмхидхэлгэдэ хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй үүргэ дээшэлүүлхэ, гүрэнэй түсэб ба социалис уялга дүүргэхын түлөө үндэр харюусалгатай байхаар хүдөөгэй ажалшан бүхэниие хүмүүжүүлхэ шухала. Үргэн мэргэжэлэй кадрнуудые, иламгаяа механизаторнуудые бэлдэхэ, һуралсалаар мэргэжэлыень дээшэлүүлхэ талаар хүдэлмэри һайжаруулха, залуушуулай шадабари мэргэжэл дээшэлүүлхэ ба тэдэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ гол арга нүхэсэл болодог аха нүхэдэй зүгһөө һурган хүмүүжүүлгэ үргэдхэхэ шухала.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай илалта туйлаһаар 30 жэлэй ой энэ жэлдэ тэмдэглэгдэхэнь. Хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөхын түлөө тэмсэлдэ шэнэ амжалта туйлан, түүхэтэ энэ һайндэрые угтахыень хүдөө нютагуудай бүхы ажалшадые КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет, ВЦСПС ба ВЛКСМ-эй ЦК уряална.

Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ хүн зоной олоороо хабаадалга хангаха:

Союзна ба автономито республиканууд, хизаар, область, национальна округ ба районууд — орооһо таряа, саахарай свекло, бусад бүхы ургамалнуудай эгээл үндэр ургаса хуряахын түлөө, мал ажалай продукци абаха хэрэгтэ эгээл ехэ үрэ дүн туйлахын, арадай ажахын түсэбүүдые, гүрэндэ хүдөө ажахын продукци худалдаха уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө;

хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилдэг колхоз, совхозуудай, ажахы хоорондын ба бусад предприятинуудай коллективүүд — үйлэдбэреэ үргэдхэхэ талаар эрхим һайн үрэ дүн туйлахын ба гүрэндэ орооһо таряа, хлопок, саахарай свекло, лен, хартаабха, овощ, жэмэстэ ургамал, виноград, сайн набшаһа, тоһото ургамалнуудые, мяха, һү, үндэгэ, нооһо, газар тарялангай ба мал ажалай бусад продуктнуудые гүрэндэ худалдаха 1975 оной түсэбые үлүүлэн дүүргэхын түлөө, хүдөө ажахын ургамалнуудай ургаса ба мал болон шубуудай ашаг шэмэ дээшэлүүлхын түлөө, малай тоо толгой олошоруулхын, тэрэниие тэжээлээр хангахын түлөө, ажалай бүтээсые шууд түргөөр дээшэлүүлхын, продукциин өөрын үные хямдаруулха ба шанарыень һайжаруулхын түлөө;

отделени, участок, бригада, фермэ, звено болон цехүүдэй коллективүүд — республика, хизаар, область, национальна округ болон район доторoo хүдөө ажахын ургамалнуудай ургасын ба мал ажалай ашаг шэмын талаар эрхим һайн үрэ дүн туйлахын, үйлэдбэриин хэмжээе ба ажалай бүтээсые эгээл ехээр дээшэлүүлхын, продукциин өөрын үные хямдаруулхын, шанарыень дээшэлүүлхын түлөө.

Промышленна предприятинуудай, барилга болон организацинуудай коллективүүд:

СССР-эй мелиораци ба уһанай ажахын министерство — һайжаруулагдаһан газар ашаглалгада үгэхэ түсэб болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө, уһалууряар һайжаруулагдаһан бэлшээри байгуулхын, намаг газар хатааха, газар уһалха түхеэрэлгэнүүдые һайнаар заһабарилхын түлөө, тэрэшэлэн мелиорациин болон бусад барилганuудые һайн шанартайгаар бариха ба шэнэдхэн хубилгахын түлөө;

«Сельхозтехникын» нэгэдэл — машина болон түхеэрэлгэнүүдые саг соонь заһабарилхын, тэдэнэй техническэ харууһа һайжаруулхын түлөө, малай болон шубуудай фермэнүүдые комплексноор оньһожоруулхын, колхоз, болон совхозуудые техникээр, минеральна үтэгжүүлгэ, запчасть ба хэрэгтэй материалаар хангахын түлөө, ашаа шэрэхэ түсэб дүүргэхын, культуртехническэ хүдэлмэри, хангалгын талаар бүхы бусад хүдэлмэри һайн шанартайгаар дүүргэхын, тогтоогдоһон технико-экономическа үрэ дүн туйлахын түлөө;

СССР-эй Бэлэдхэлэй министерствын — хүдөө ажахын продукцинуудые бэлэдхэхэ ба хадагалха түсэбүүдые дүүргэхын, холимол тэжээл болон бусад продукцинуудые үйлэдбэрилгэ дээшэлүүлхэ ба шанарыень һайжаруулхын түлөө, тоогой болон шанарай талаар тогтоогдоһон хамаг бүхы үрэ дүнгүүдые дүүргэхын түлөө;

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ой модоной ажахын гүрэнэй комитет — ой модоной ажахы ба промышленна үйлэдбэриин экономическа ашаг үрые горитойгоор дээшэлүүлхын, хүдэлмэри болон гаргадаг продукциингаа шанарые һайжаруулхын, ой модоной газарай фондые зүбөөр хэрэглэхын, ой модоной баялигые аршалан арьбадхахын түлөө;

научно-шэнжэлэлгын зургаануудай ба дээдэ һургуулинуудай коллективүүд — эрдэм наукын туйлалтануудые ба үйлэдбэриин түрүү дүй дүршэл үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ талаар хүдөө ажахын предприятинуудта туһаламжа хүргэхэ хэрэгтэ научно-шэнжэлэлгын үрэ дүнгые дээшэлүүлхын, научно-шэнжэлэлгын хүдэлмэриин түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө;

хүдөө ажахын мэргэжэлэй хүдэлмэрилэгшэд — тракторист-машинистнууд, комбайнернууд, жолоошод, мастер-наладчигууд, һүнэй ба мяханай үүлтэрэй мал ажалай, гахайн ба шубуунай фермэнүүдэй, хонин ажалай бригадануудай хүдэлмэрилэгшэд, свёкло, хлопок, лён, хартаабха, овощ, виноград, сай ургуулагшад, тэрэшэлэн промышленна предприяти болон организацинуудай хүдэлмэрилэгшэд — ажалай бүтээсые эгээл ехээр дээшэлүүлхын, үйлэдбэриин даабаринуудые горитойгоор үлүүлэн дүүргэхын түлөө.

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илаһан хүнүүдые шагнахын тула КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай дамжуулгын 972 улаан тугые, мүн диплом болон мүнгэн шангые КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай 1974 оной январиин 7-ной № 19-дэхи тогтоол дотор баталагдаһан гуримай ёһоор барюулха. тэрэ тоодо;

национальна округууд болон районуудта — 230 тугые;

колхозууд, совхозууд, ажахын хоорондохи эмхинүүд болон хүдөө ажахын бусад предприятинууд болон организацинуудта, тэрэшэлэн СССР-эй хүдөө ажахын министерствын научна шэнжэлэлгын эмхи зургаануудта — 686 тугые;

СССР-эй эдеэ хоолой промышленностиин министерствын совхозуудта — 12, СССР-эй мяханай, һүнэй промышленностиин министерствын совхозуудта — 2 тугые;

«Сельхозтехникын» предприятинууд болон организацинуудта — 12, СССР-эй мелиорациин, уһанай ажахын министерствын предприятинуудта — 10, СССР-эй бэлэдхэлэй министерствын предприятинуудта — 14, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ой модоной ажахын гүрэнэй комитедтэ — 6 тугые барюулха.

СССР-эй мелиорациин ба уһанай ажахын министерствын «Главнечерноземводстрой» предприятинуудай, организацинуудай коллективүүдые шагнахын тула КПСС-эй ЦК-гай Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай дамжуулгын 3 улаан туг, дипломууд болон мүнгэн шантайгаар нэмэжэ байгуулха.

Отделенинүүдэй, участогуудай, бригадануудай, звенонуудай мүн мал ажалай фермэнүүдэй, тиихэдэ мэргэжэлээрээ мүрысэдэг хүнүүдые урмашуулхын тула «Юһэдэхи түсэбтэ табан жэлые амжалтатайгаар дүүргэһэнэй түлөө» гэһэн министерствэнүүдэй (захиргаануудай), профсоюзуудай ЦК-нуудай хүндэтэ 10 мянган дипломуудые байгуулха, тэрэ тоодо үйлэдбэриин коллективүүдые шагнахын тула 3,5 мянган, үйлэдбэриин түрүүшүүлые шагнахын тула 6,5 мянган диплом байгуулха.

Үйлэдбэриин коллективүүд, мэргэжэлээрээ мүрысэһэн түрүүшүүл хүндэлэлэй дипломуудаар шагнагдахадаа, дурасхаалай бэлэгүүдтэ хүртэхэ юм гэжэ тогтоохо.

1975 ондо комсомол-залуушуулай бригадануудай бүхэсоюзна социалис мүрысөөе үргэлжэлүүлхэ, энэ мүрысөөндэ илагшадта улаан тугуудые барюулха.

Үйлэдбэриин эрхим һайн үрэ дүнгүүдые туйлаһан колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, хүдөө ажахын предприятинуудай, организацинуудай алба хаагшад «1975 оной социалис мүрысөөндэ илагша» гэһэн нииитэсоюзна тэмдэгээр шагнагдаха юм.

Түсэбтэ табан жэлэй даалгабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэһэн хүдөө ажахын үйлэдбэриин түрүүшүүлые «Юһэдэхи түсэбтэ табан жэлэй ударник» гэһэн тэмдэгээр шагнаха, мүн дурасхаалай бэлэгүүдые барюулжа байха.

Иимэ дурадхалнуудые бэелүүлхэ:

Үйлэдбэриин түрүүшүүлые — бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илаһан хүнүүдые урмашуулхын тула Советскэ Союз болон хариин оронуудаар аяншалха хүнгэлэлтэтэй 15 мянган путевко гаргажа үгэхэ гэһэн ВЦСПС-эй дурадхалые һайшааха:

Социалис мүрысөөндэ элитэ ехэ үрэ дүн туйлаһан комсомол-залуушуулай коллективүүдтэ, залуу хүдэлмэришэд болон колхознигуудта үгэхын тула Ленинскэ комсомолой 30 шан. мүн хүдөөгэй залуу эрхим ажалшадые урмашуулхын тула аяншалгын 10 мянган хүнгэлэлтэтэй путевкые гаргажа үгэхэ гэһэн ВЛКСМ-эй ЦК-гай дурадхалые һайшааха.

Иимэ хүнүүдые правительствын шанда зууршалхыень союзна республиканууудай компартинуудай ЦК-нуудта, партиин крайкомууд болон обкомуудта, министерствэнүүд болон захиргаануудта, союзна болон автономито республиканууудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, крайгүйсэдкомууд болон облгүйсэдкомуудта зүбшөөхэ гэбэл:

түсэбтэ юһэдэхи табан жэлэй даалгабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөндэ элитэ ехэ үрэ дүнгүүдые туйлаһан үйлэдбэриин түрүүшүүлые, бригадануудай, отделенинүүдэй, участогуудай, фермэнүүдэй, звенонуудай, цехүүдэй гэшүүдые;

Ажалайнгаа бүхы үрэ дүнгүүдээр ехэ амжалта туйлаһан эрхим колхозууд, совхозууд болон бусад предприятинууд ба организацинуудые.

Тиихэдээ тэдэнэр ажахын ажал ябуулгын экономическа, мүнгэнэй һайн, тогтууритай үрэ дүнгүүдые, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ талаар, хүдөө ажахын ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлхэ, ниитын мал ажалай продуктнуудые дээшэлүүлгэдэ, техникэ болон түхеэрэлгэнүүдые ашаглалгада арадай ажахын түсэбүүдые, юһэдэхи түсэбтэ табан жэлые дүүргэхэ талаар абаһан социалис уялгануудаа дүүргэхэдээ, эрхим һайн үрэ дүнгүүдые туйлаһан байха зэргэтэй.

Түбэй, нютагай газетэнүүдэй, журналнуудай, хэблэлэй редакцинууд телевидени ба радио-дамжуулгын талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй гүрэнэй комитет, СССР-эй арадай ажахын туйлалтануудай выставкэ хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй ябасые үргэнөөр, саг соонь харуулжа байха, республиканууудай, хизаарнуудай, областьнуудай национальна округуудай, районуудай, колхоз, совхозуудай коллективүүдэй хүдөө ажахын бусад предприятинууд болон организацинуудай коллективүүдэй, тэдэнэй ажахын эмхинүүдэй, түрүүшүүлэй, бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илаһан новаторнуудай дүй дүршэлые бүхы талаарнь тараажа байха уялгатай. Научно-техническэ дэбжэлтын, хүдөө ажахын ашаг үрые дээшэлүүлхэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ мэргэжэлтэдэй дүүргэдэг үүргые хүсэдөөр харуулха хэрэгтэй. Хүдөөдэ социалис мүрысөө эмхидхэлгын эрхим һайн дүршэлые эдэбхитэйгээр тарааха, олониитые хүмүүжүүлгэдэ, коллектив бүхэнэй ажалша абаһан уялгаяа дүүргэхэ хэрэгтэнь социалис мүрысөөнэй дүүргэдэг үүргые харуулха шухала.

Партийна организацинууд түсэбтэ табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй, мүн ажалша коллективүүдэй үмэнэ табигдаһан зорилгонуудые хэр дүүргэжэ байһаниинь эли тодоор, ойлгосотойгоор харуулхын тулада харуулан ойлгуулха агитациин хэрэгсэлнүүдые үргэнөөр хэрэглэхэ уялгатай.

Бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые гаргаха, мүрысөөндэ илагшадые урмашуулха хэмжээнүүд болон шангуудые КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай 1974 оной январиин 7-ной, № 19-дэхи, № 23-дахи, 1974 оной ноябриин 29-нэй № 932-дохи тогтоолой зохёоһон гуримаар байгуулха.

Бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые гаргахадаа, илагшадыень тодорхойлходоо, арадай ажахын түсэбые 1975 оной социалис уялгые дүүргэһэнэй ба түсэбтэ табан жэлэй даалгабаринуудые дүүргэһэнэй үрэ дүнгүүдые хараадаа абаха хэрэгтэй.

* * *

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд социалис мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй ашаар орооһо таряа, хлопок, саахарай свекло, хартаабха, овощ, үрэ жэмэс, сай, мяха, һү, үндэгэ болон газар тарялангай, мал ажалай бусад продукцинуудые саашадаа бүри ехээр абажа гүрэндөө худалдадаг болохо, мүн 1975 оной, мүн бүхы түсэбтэ табан жэлэй даалгабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын тула бүхы хүсөөрөө оролдохо гэжэ батаар этигэжэ байһанаа КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет, ВЦСПС, ВЛКСМ-эй ЦК мэдүүлнэ.

КОСМОНАВТНУУД—НАУЧНА СТАНЦИ ДЭЭРЭ

ТАСС-ай МЭДЭЭСЭЛ

«Союз-17» гэжэ транспортна онгосо «Салют-4» гэдэг замбуулинай научна станцитай 1975 оной январиин 12-то залгалдан холболдоо. Дэлхэй шадархи замбуулинай дайдада ниидэжэ ябаһан станциин таһалга худар космонавтнар нүхэд Губаревай, Гречкын дамжан ороһоной һүүлээр, «Салют-4» гэжэ научна станци жолоодогдон дабшажа эхилэнхэй.

Замбуулинай аппарадуудай залгалдалга хоёр шатаар бэелүүлэгдээ. «Союз-17» гэжэ транспортна онгосые холоһоо ойртолсохо участогта залан жолоодолго борт дээрэхи оньһон түхеэрэлгэнүүдэй туһаламжаар сэхэ бэелүүлэгдэбэ. Онгосын экипаж 100 метрэй зайһаа станци тээшэ онгосоёо ойртуулха, шадардан нэнгэхэ ябуулга хээ. Залгалдалгын һүүлээр космонавтнууд станци дээрэхи түхеэрэлгэнүүдые шалгаад, дотоодын люк-лазые нээһэн, станциин таһалга худар ороһон байна.

«Салют-4» гэжэ жолоодогдон ниидэхэ научна станциин экипажай хүдэлмэриин программаар:

— замбуулинай дайдадахи физическэ ушаралнууд ба үзэгдэлнүүдые шэнжэлхэ;

— арадай ажахын ашата туһада хэрэглэгдэхэ мэдээнүүдые абаха зорилгоор газар дэлхэйн нюруугай геолого-морфологическа бүридэлнүүдые, атмосфередэхи үзэгдэлнүүдые адаглаха;

— медико-биологическа шэнжэлгэнүүдые хэхэ;

— станциин нарижуулагдаһан байгууламжые, борт дээрэхи түхеэрэлгэнүүд ба аппаратура туршахаар хараалагдана.

Замбуулинда зүг шэглэлээ хубилган ниидэһэнэй, аппарадуудые залгалдуулһанай һүүлээр нүхэд Губаревай ба Гречкын бэе һайн, борт дээрэхи оньһон түхеэрэлгэнүүд һаадгүйгөөр хүдэлнэ.

«Салют-4» гэжэ замбуулинай станциин экипаж программаа дүүргэжэ захалаа.

КПСС-эй РАЙКОМУУДҺАА МЭДЭЭСЭНЭ

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭ ТУХАЙ АСУУДАЛ ЗҮБШЭГДЭБЭ

КПСС-эй Яруунын райкомой пленум болоо. Партиин райкомой нэгэдэхи секретарь Б-М. Ц. Жамсуев «Юһэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй хараа түсэбүүдые үлүүлэн дүүргэхын тулада малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ тухай» асуудалаар элидхэл хэһэн байна.

Мал ажалай продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха 1974 оной түсэб, уялгануудые аймагай колхоз, совхозууд амжалтатайгаар дүүргэбэ гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ. Уридшалан бүридхэн тоолоһоной ёһоор, аймаг бүхыдөө гүрэндэ һү худалдаха түсэбөө 114 процент, мяха — 100,5 процент, нооһо — 109,8 процент дүүргээ. Энэ хадаа бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсожо, габшагай һайнаар ажаллаһан Яруунын малшадай ехэхэн амжалта болоно. Табан жэлэй эхинһээ хойшо хэгдэһэн ажал хүдэлмэреэ сэгнэжэ үзөө һаа, үнгэрһэн дүрбэн жэлдэ һү, нооһо худалдаха түсэб бүхы дээрээ дүүргэгдээ. Тиибэшье мяха абалгаар зарим ажахынууд гээгдэлээ үшөө усадхажа шадаагүй байһаар.

Ушар иимэһээ аймагай ажахынууд түгэсхэхы жэлдэ мяха абалгаяа эрид дээшэлүүлхэ хэрэгтэ анхаралаа онсо хандуулха ёһотой болоно. Мүн һү, нооһо абаха, нийтын малай тоо толгой олошоруулха 1975 оной түсэб дүүргэхын түлөө бапал ехээр эрмэлзэн ажаллаха хэрэгтэй. Эдэ бүхы зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлхын тула малай үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэхэ шухала байна. Аймагай партийна эхин организацинууд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, нютагай Соведүүд, профсоюзай болон комсомолой организацинууд энэ хэрэгые гол хараадаа абажа, малшадай дунда эмхидхэлэй- политическэ хүдэлмэри улам һайнаар ябуулха ёһотой.

Малай үбэлжэлгэ ямараар үнгэргэгдэжэ, ямар үрэ дүн туйлагдажа байһан тухай, мүн саашанхи зорилгонууд тухай пленум дээрэ үгэ хэлэгшэд тодорхойлон элидхэһэн байна. «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ Л. Ц. Цыдыпов, «Дружба» колхозой МТФ-е даагша Н. Н. Цыренжапова, «Юбилейный» совхозой парткомой секретарь И. В. Торгашин, Яруунын совхозой парткомой секретарь И. И. Силаев, Нарһатын совхозой главна зоотехник Д. Н. Дамбаев, «Улаан Туяа» совхозой ухэршэн Н. О. Раднаев, «Комсомольский» совхозой парткомой секретарь Д. Б. Чимитов болон бусад элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсаба.

Пленум зүбшэгдэһэн асуудалаараа зохихо тогтоол баталан абаа.

Д. ДУГАРОВ,
манай корр.

ҺУРГАН ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГШЭДЭЙ ХАРЮУСАЛГА

Үшөө гурбан жэлэй саана машинист-инструктор Чимит Будаевич Цыреновэй даадаг колонно локомотивна депогой ашаглалгын цех соо гээгдэлдэ ороһон коллективүүдэй нэгэн гэжэ тоологдодог байһан юм. Ажалай журам эбдэхэ ябадал дайралдаха жэшээтэй һэн. Мүн журамай һулаһаа уламжалан, ажал хэрэгынишье урагшагүйдэдэг һааб даа.

Иимэ байдал тэсэхын аргагүй һэн. Тиимэһээ ашаглалгын цехэй партбюрогой секретарь Геннадий Иванович Пересыпкин Цыреновтэй, колоннын партийна бүлэгые хүтэлбэрилэгшэ Янченкотэй зүбшэжэ үзөөд, 25 хүнһөө бүридэһэн тусхай комисси бии болгохо гэжэ шиидэбэ. Энээнэй гэшүүдынь коллектив дотороо хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха уялгатай байһан юм. Энэ комиссиин бүридэлдэ колоннодо ажаллажа байһан эгээл дүй дүршэлтэй, техникэеэ һайн мэдэхэ машинистнүүд ороһон байгаа. Тэдээндэ 2—2 залуу хүбүүдые даалгаба. Эдэнэрые һурган хүмүүжүүлэгшэд гэжэ бури һүүлдэнь нэрлэдэг болоо һэн.

Комиссиин ябуулһан хүдэлмэриин үрэ дүн ехэ һайн байшоо. 1973—1974 онуудта тус колоннын коллектив социалис мүрысөөндэ 5 дахин илажа, түрүү һэргэлэ бата һуури эзэлээ бэлэй.

— Түрүүшэгээр Чимит Будаевич Цыренов Николай Васильевич Янченко хоёр энэ хэрэгэй һайн үрэ дүн үгэхэ байһандань ехэшье этигэдэггүй һэн —гээд, Геннадий Иванович Пересыпкин хөөрэнэ. — Тэд хайшан гэжэ, ямар аргаар амжалта туйлагдаа гээшэб? Минии һанахада, коллектив бүхэн соо хүмүүжүүлхы, нүлөөлхы үүргэ дүүргэмээр хүсэн бии байдаг. Энээниие «һэреэхэ», тэмсэлдэ бодхоохо гээшэ зарим ушарта хүндэ байдаг. Тиигэбэ ябабашье бидэ хүүшанайнгаа, дүй дүршэлтэй кадрнуудта түшэглэжэ, үдэр, час, минута бүхэндэ коллективэе гэдэргэнь татадаг хүнүүдтэ амар заяа үгэнгүй, хүдэлмэреэ ябуулаа гээшэбди...

Энэ зүб. Эмхи гуримтай, урдаа табиһан зорилгоёо дүүргэхэ эрмэлзэлтэй хүсэн коллектив дотор бии болоходоо, тус колоннодо тогтоһон байдалые эрид һайжаруулжа эхилээ. Тиигэжэ энэ коллективэй гэшүүдэй хоорондын харилсаан, холбоон бэхижэжэ, хамтын хэрэг, һонирхохо юумэнүүд бии болоо, өөе бэеынгээ түлөө харюусалгатай байһанаа залуу хүдэлмэришэд ойлгоо.

Һурган хүмүүжүүлэгшэд... Эдэнэр юу хэхэ зорилготойб гэжэ гурбан жэлэй саана ехэ арсалдаан болоһон юм. Тиихэдэ кимэ шиидхэбэри абтаа. Һурган хүмүүжүүлэгшэд хадаа дүй дүршэлгүй, мэргэжэлгүй залуушуулые бэедээ даан абажа, мэргэжэлдээ һургаха ёһотой. Гадна энэ залуу хүбүүдээ тон һайнаар мэдэдэг болохые оролдожо, ямар юумээр һонирходогынь элирүүлхэ, нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, хүмүүжүүлхэ зэргэтэй гэжэ тоологдоо. Тэрэ үедэ хүн бүхэн өөрынгөө ухаагаар туйлажа, хүмүүжүүлгынгээ онол аргануудые бэдэрдэг һэн.

Тиихэдэ шефтээ абаһан залуу үетэнэй дундаһаа мэргэжэлдээ дүршэһэн, түрүү, бэрхэ машинистнүүд олоор урган гараа. А. Безбородов, В. Мягких, П. Дульский, Г. Щукин болон бусадшье аха нүхэдөө сэдьхэлдээ һанажа ябадаг.

Түмэр харгыгаар булад хүлэгые жолоодохо гээшэ тиимэ бэлэн хэрэг бэшэ. Үнэхөөрөөшье, дунда эрдэмгүй һаа, машинистын туһалагшиһаа дээшээ ургаха аргагүй юм. Электровоз, тепловозуудай орёо байгуулгые һургуули багатай һаа, яажа шудалха, диилэхэ гээшэб даа? Тиимэһээ энээниие залуу нүхэдтөө нэн түрүүн ойлгуулхые һурган хүмүүжүүлэгшэд оролдодог.

Нүхэр Цыреновэй колоннооһоо 4 хүн институтда, 2 хүн техникумдэ заочноор һурана. Харин дунда эрдэмгүйшүүл бултадаа хүдэлмэришэн залуушуулай үдэшын һургуулида ном үзэнэ.

Энэ коллектив амжалта түгэс алхасаар табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй богоһо алхаба. Энээндэ һурган хүмүүжүүлэгшэдэй оруулһан горитой хубита бии.

Гэбэшье амжалтануудай хажуугаар зарим тэды дутуу дундануудшье бии заб даа. Жэшээлхэдэ, 1973 ондо 14 хүн рейсдэ гараха эрхэһээ хаһагдаһан, үнгэрэгшэ жэлдэ 6 хүн зэмэдэ ороһон байна.

Нёдондо локомотивна депогой коллектив байгуулагдаһаар 75 жэлэйнгээ ойн баярые тэмдэглээ һэн. Тэрэ үдэр нүхэр Цыреновэй колоннын 27 машинистнүүд ашаа зөөхэ табан жэлэйнгээ түсэб дүүргэһэн тухайгаа элидхэбэ. 23 хүн коммунис ажалай ударник гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртөө.

Мүнөө үедэ һурган хүмүүжүүлгын хэрэг хүгжэлтэ ехэтэй хүдэлөөн болоо гээшэ. Тиимэһээ ашаглалгын цехтэшье энэ шэнэ шатын дабагдаһые гэршэлһэн хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдээ.

Һүүлэй үедэ һурган хүмүүжүүлэгшэд партийна бюрогой урда тоосоо барижа, юу хэһэн, юу хэхэеэ байһан тухайгаа хөөрэжэ үгэдэг. Энэ ехэ туһатай гээд һанагдана. Нүхэр Пересыпкинэй хэлэһээр, һурган хүмүүжүүлэгшэ бүхэн залуу нүхэдтөө хододоо үльгэр жэшээ харуулжа ябаха ёһотой бшуу. Мүн нүхэдэйнгөө, коллективэйнгээ урда харюусалгатай байһанаа мартахагүй болоно. Тиимэһээ иимэ тоосоонууд тэдэнэрые журамшуулна, нүхэдынь шэнэ юумэ дурадхана, туһаламжа үзүүлнэ.

Нүхэр Цыреновэй колонные абаад үзэхэдэ, эндэ баһал өөрын аргатай байна. Һара бүхэндэ колоннын үйлэдбэриин суглаан болодог юм. Зүгөөр энээнһээ гадна үшөө эдэбхитэдэй суглаан зарлагдана. Эндэ һурган хүмүүжүүлэгшэд тоосодог.

Һая колоннын партийна бүлэгые хүтэлбэрилэгшэ Николай Васильевич Янченко тоосоо барьа. Энэ нүхэр нилээд олон залуу, гүлмэр хүбүүдые мэргэжэлдээ һургажа, ажабайдалай үргэн харгыда гаргаа юм. Маш... нарай туһалагшанар А... бода, Б. Серёдкин, В. ...расёв гэгшэд һаяын... машинист болохо эрм...тэй, шалгалтада ба... Харин Г. Балуев, Г. Б... хоёр сэрэгэй уялгата ...да татагдабашье, һөөр...рэл колоннодоо бусаха... һан тухайгаа бэшэгүүд...гоо мэдүүлнэ. Эдэнэр ...сэрэгшэд боложо, Ни... Васильевичые яһалашье... суулаа.

Октябриин Агууехэ ...люцины 57 жэлэй ойн... рай демонстрацниин б... байхада, локомотивна ...гой жагсаал соо «Һург... мүүжүүлэгшэ» гэһэн б...тэй ягаан лентэнүүдые... дээгүүрээ нэмэрюулһэн... ябахые хараа ёһотойт... нэрэй хэжэ байһан х... салгата хүдэлмэри кол... вэйнь омогорхол болоо... энэ ушар гэршэлнэ гэ...жаглана

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИ...,
манай ко...
Улаан-Үдэ хото.

«Союз-17» онгосын командир Алексей Александрович Губарев (зүүн гарһаа) ба бортинженер Георгий Михайлович Гречко.

Фототелеграфаар абтаһан ТАСС-ай фото.

„СОЮЗ-17" НИИДЭЖЭ ҮРГЭЛЖЭЛҺӨӨР

НИИДЭЛГЭ ЗАЛАН ХҮТЭЛХЭ ТҮБ. (ТАСС). «Союз-17» гэжэ замбуулиннай онгосо январиин 11-дэ Москвагай сагаар 11 часай үеэр дэлхэйе 7 дахин тойроһон байна.

Үглөөгүүр замайнгаа зүг шэгые залан тааруулһанай һүүлээр «Союз-17» онгосын замай параметрнүүдынь иимэ байгаа гэбэл;

— дэлхэйн нюруунһаа холодолгын саада захань (апогей) — 435 километр;

— дэлхэйн нюруунһаа холодолгын наада захань (перигей) — 293 километр:

— дэлхэйе тойрон ниидэлгын саг — 90,7 минута;

— замбуулиндахи замайнь һөөлжэлгэ — 51,6 градус.

Онгосын экипаж хөөрэн дэгдэлгын оршон байдалда тааараад, ниидэлгынгээ программа дүүргэжэ байна гэжэ онгосын командир А. А. Губарев харилсаа холбооной сеанснуудай нэгэнэй үедэ мэдээсээ. Космонавтнар Губаревай, Гречкын бэень һайн.

«Союз-17» онгосо 17 час болотор Советскэ Союзай газар дайда дээрэһээ радиогоор харагдахагүй зонодо орохо. Энэ үе соо космонавтнууд амарха юм.

„СОЮЗ-17" ОНГОСЫН КОМАНДИР, ПОДПОЛКОВНИК ГУБАРЕВ АЛЕКСЕЙ АЛЕКСАНДРОВИЧ

Алексей Александрович Губарев 1931 ондо Куйбышевска областиин Борско районой Гвардейцы тосхондо түрэһэн.

Совет Армида 1950 онһоо алба хэнэ. А. А. Губарев далайн-сэрэгэй авиационно училищи дүүргэһэнэй һүүлээр Совет Армиин авиационно частьнуудта алба хэһэн байна. 1957 ондо Улаан тугта агаарай-сэрэгэй (мүнөө Ю. А. Гагаринай нэрэмжэтэ) академидэ ороод, тэрэниие дүүргэһэнэй һүүлээр авиационно частьнуудта алба хэжэ үргэлжэлөө. Авиаполкын эскадрилиин командираар хүдэлмэрилһэн, «1-дэхи классай сэрэгэй летчигой» мэргэжэлтэй болоһон байгаа.

А. А. Губарев 1963 онһоо космонавтнуудай отрядта оронхой. Жолоодогдон ниидэхэ замбуулинай элдэб аппарадуудые хэрэглэхэ бэлэдхэлэй түгэс курса гараһан.

А. А. Губарев — 1957 онһоо Советскэ Союзай Коммунис партиин гэшүүн.

Космонавтын һамган — Надежда Алексеевна Звездный хотодо хүдэлмэрилдэг.

Губаревтанай хүбүүн Владимир — Московско экономико-статистическэ институдай студент, арбан дүрбэтэй Ольга басаганиинь һургуулида һурана.

„СОЮЗ-17" ОНГОСЫН БОРТИНЖЕНЕР ГРЕЧКО ГЕОРГИЙ МИХАЙЛОВИЧ

Георгий Михайлович Гречко 1931 ондо Ленинградта түрэһэн. 1955 ондо, Ленинградай механическа институт онсо шалгарһан тэмдэгтэйгээр дүүргээд, конструкторска бюродо хүдэлмэрилжэ эхилһэн байна. Г. М. Гречко шадамар бэрхэ, эдэбхи үүсхэлтэй мэргэжэлтэ байһанаа харуулһан, техникын эрдэмэй кандидадай нэрэ зэргэдэ хүртэхэ диссертаци 1967 ондо амжалтатайгаар хамгаалһан юм.

Г. М. Гречко 1966 онһоо космонавтнуудай отрядта алба хэнэ. Теоретическэ эрхим бэлэдхэлтэй, дүршэлөөр ехэ инженер тулададаа, жолоодогдон ниидэхэ замбуулинай элдэб аппарадуудые хэрэглэхэ тусхай дадал дүршэл эрхимээр шудалһан байна.

Георгий Михайлович — 1960 онһоо Советскэ Союзай Коммунис партиин гэшүүн.

Космонавтын һамган — Нина Викторовна конструкторска бюродо научна хүдэлмэрилэгшөөр ажаллана, техникын эрдэмэй кандидат юм.

Гречкын бүлэ арбан зургаатай Алексей, арбан хоёртой Михаил гэжэ хоёр хүбүүтэй. тэдэнь һургуулида һурана.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Д. А. МАЛАНОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, республикын партийна органуудта олон жэлэй туршада ашатай үрэтэйгөөр ажаллаһанайнь түлөө КПСС-эй обкомой юрэнхы таһагай инструктор Дмитрий Андреевич **Малановые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1975 оной январиин 13.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР В. Г. КОЖЕВИНДЭ БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА ЭКОНОМИСТ ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Республикын финансын болон экономикын хүдэлмэри эмхидхэлгэдэ габьяатай байһанайнь түлөө Загарайн аймагай ажалшадай депутадуудай гүйсэдкомой финансын таһагые даагша Василий Гаврилович **Кожевиндэ** **Буряадай АССР-эй габьяата экономист** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1975 оной январиин 13.

ЗАХААМИНАЙ АЙМАГАЙ ҺОНИ...

Аймагай промышленна предприятинуудай, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд түсэбтэ табан жэлэй дүрбэдэхи, тодорхойлхы жэлдэ ажалай ехэ амжалта туйлаһан байна. Гэдээн тушаа тобшо мэдээсэлнүүдые уншагшадай анхаралда табинабди.

ТҮСЭБТЭ табан жэлэй үнгэрһэн дүрбэн жэлэй туршада аймагай промышленна предприятинууд 1.758 мянган түхэригэй продукци түсэбһөө гадуур худалдаһан байна. Эндэхи хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд дүрбэн жэл соо мяха, һү, нооһо гүрэндэ тушааха түсэбтэ даабаринуудаа үлүүлэн дүүргэбэ.

Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай Юнхэрэй руднигай, пивэ шанадаг заводой, мяханай комбинадай, Гуджирска геолого-бэдэрэлгын партиин, Хамниин, СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ, Санагын, Далахайн совхозуудай коллективүүд ажалай эрхим дүнгүүдтэйгээр 1974 ониие түгэсхэбэ. Предприятинуудай 16 хүдэлмэришэн хубиингаа табан жэлэй даабарииe болзорһоонь жэлээр урид дүүргээ, 211 хүн табан жэлэй түсэбые дүүргэхэ дүтэлөө.

* * *

СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозой түбэй һаалиин фермые коммунист Шагдар Шобоевич Долгоров хүтэлбэрилдэг юм. Тус фермын коллектив 1974 ондо үнеэн бүриһөө 273 килограмм һү урзанданайхиһаа үлүү ехээр һаагаа гэхэ гү, али үнеэнһээ дунда зэргээр 2004 килограмм һү абаһан байна. Хэрбээ 1973 ондо оройдоо хоёр һаалишан хоёр мянганай дабаа дабаһан байбал, үнгэрэгшэ жэлдэ 8 һаалишан үнеэн бүриһөө 2.000-һаа дээшэ килограмм һү абаба.

Түбэй фермын коллективэй эршэтэй һайн ажалай ашаар энэ совхоз жэл соо гүрэндэ һү тушааха даабаряа болзорһоонь 3 һараар урид дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 1080 центнер бэлэдхэлэй пунктда оруулаа.

* * *

ЗЭДЫН вольфрам-молибденэй комбинадай цехүүдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Юнхэрэй шанаржуулгын фабрикын коллектив эрхимлэжэ гараба. Эндэхи хүдэлмэрилэгшэд жэлэй үйлэдбэриин түсэб бүхы...лаарнь декабриин ... дүүргэһэн байгаа.

Ленинэй орденто А. П... дина, И. Г. Тугаринов ...дэй хүтэлбэрилдэг техн...ческа халаануудай ко...тивүүд фабрика соогоо ...химлэжэ, жэлэй түсэбые ...танһаа урид дүүргэһэн... Тиихэдэ Г. А. Волченко...шын халаанай гэшүүд ...лай һайн дүнгүүдтэй я...

* * *

ОЛЬГА Дамдиновна ...житова Зэдын вольфр...либденэй комбинадай м...бариин ажахын эрхим һ...шан юм. Энэ нүхэр 1974 ...до үнеэн бүриһөө ур...найхиһаа 300 килогра...м үлүү һаажа, түрүү ...гараа. Залуу һаалишан ...лентина Гармаева жэл ...үнеэнһээ 3500 кило...гр һү абаба.

Имагтал һаалишадай ...мээр хүдэлһэнэй ашаар ...һабариин ажахын колл... жэл соо һү һааха т... 104 процент дүүргэжэ, продукци худалдаха даа... 107 процент бэелүүлһэн ...на.

Аймагай «Ажалай ту...» газетэһээ абта...

Россида 1905—1907 онуудта болоһон революциин 70 жэлэй ойдо

АРЮУДХАЛГЫН ААДАРАЙ ЭХИН

«Шуурган! Дүтэлөөл шуурган!» Далан жэлэй саада тээ эхилһэн түрүүшын революциин богоһо дээрэ ерээд байһан ородой обществын түрүү хүнүүдэй сэдьхэл бодолые Максим Горький дээрэ дурсагдагша үгэнүүдээр «Буревестник тухай дуун» соогоо харуулаа бэлэй. 1905 оной январиин 9-дэ (22) болоһон «шуһата воскресени» гэдэгээр энэ революциин эхин табигдаа һааб даа.

Петербургын 150 мянган хүдэлмэришэд (эдэнэрэй дунда эхэнэрнүүд, үхибүүд олон һэн) бурхангуудаа баринхай, хаанда зууршалга бариха хүсэлэнтэй тэрэ үдэр хаанай Ордон тээшэ шэглээ бэлэй.

«...Бидэнэр — зобоошод, тулигшад, дарлуулагдаһан богоолшод, хатуу хэрзэгы дарлалта доро тамаяа үзэнэбди, — гээд энэ зууршалга соонь хэлэгдэнэ. Эндэ ерэһэн олон мянган зон бүхы ород арадтал адли ямаршье эрхэ сүлөөгүй байнабди... Хаан дээдэ түрэлтэ! Арад зондоо туһалхаяа бү арсыш! Өөрынгөө арад түмэн, өөр хоёройнгоо хоорондохи хэрэмые эбдэжэ хаяыш! Манай эрилтэнүүдые дүүргэхэб гэжэ тангаригаа үгыш, тиигээ һаа, Россие золтой жаргалтай болгохолши, тиигээгүй һаашни, энэл газартаа үхэхөөр бэлэмди. Манда хоёрхон лэ зам бии: эрхэ сүлөө, зол жаргал гү, али үхэлэй дайда».

Сэдьхэлээ дэлгээжэ, залан сэхэ ерэһэн олон түмэн зоной энэ жагсаалые ородой сагаан хаан буудажа харюусаа бэлэй. Мянга гаран хүн алуулаа, таба мянга шахуу хүн шархатаа — иимэл байһан лэ даа хаанда «гуйлтаар хандаһанай» аша үрэ.

Хаанда гэнэн хонгоозоор этигэдэг ябадалшье һалалай. Эрхэ сүлөө гээшые гуйлтагүй, харин шэрүүн хатуу тэмсэл соогуур туйлажа болохо юм байна гэжэ буришье гээгдэнги улад зон одоол ойлгоо бэлэй. «Хаанта засагые һалгаха!» гэһэн һүрөөтэ уряал бүхы орон соогуур дэлгэрэлэй. Иигэжэ хоёр жэл хахад соо үргэлжэлһэн революцида Росси ороо бэлэй.

Олониитын хабаадалгатай экономическа, политическэ забастовконууд революционно тэмсэлдэ олониитые хабаадуулха гол шухала зэбсэг болоо бэлэй. 1905 ондо забастовкодо хабаадагшадай тоо дэлхэйдэ үзэгдөөгүйгөөр олошороһон байна: гурбан миллион шахуу хүн болоо. Эдээн сооһоо эгээл ехэнь болохо Бүхэроссин октябрьска политическэ стачкада 1,2 миллион хүдэлмэришэд ба алба хаагшад хабаадаа.

Пролетариадай иимэ тэмсэл зарим ушарта зэбсэгтэ буһалгаан боложо һэдэрдэг бэлэй. Москвада болоһон декабрьска буһалгаан хадаа эгээн ехэнь байһан юм. Энэ восстани хадаа революциин үндэр хярань боложо үгөө һэн.

Пролетариадай хажуугаар ородой таряашад эдэбхитэйгээр тэмсэлдэ бодоһон юм. Зүгөөр таряашадай хүдэлөөн хүдэлмэришэдэй тэмсэл шэнги эмхидэнги бэшэ һааб даа. Хэды тиигээшье хадаа таряашад болбол хүдэлмэришэдэй үнэнхэ ханинар мүн гэжэ энэ хүдэлөөн харуулһан юм.

Хото хүдөөгүүр дэлгэрэһэн революционно хүдэлөөн хаанта засагай түшэг тулгуури болохо армида ехэ нүлөө үзүүлээ бэлэй. Хэдэ хэдэн частьнуудта солдадуудай буһалгаанууд эхилһэн байна. «Потёмкин» гэжэ броненосецто матросууд буһалгаалаа.

1905—1907 онуудай революци хадаа түхэл шэнжэрээ буржуазно-демократическа байһан юм. Энээнэй тон түрүүшын зорилго гэхэдэ, хаанта засагые унагаажа, демократическа республика тогтоохо, хүдэлмэриин үдэрые 8 часай болгохо, эзэд баяшуулай газар хуряаха, Россиин дарлагданги арад зондо тэгшэ эрхэ олгохо гэһэн юм.

Ородой түрүүшын революциин онсо шэнжэ гэхэдэ, тэрэниие буржуази бэшэ, харин пролетариат ударидаһан юм. Социальна удха шанараараа буржуазно-демократическа байгаашье һаа, тэмсэлэйнгээ арга зэбсэгээ, пролетариадай ударидахы үүргээр энэ революци мүн лэ пролетарска байһан юм гээшэ.

Буржуазин хубисхалша үүргээ дүүргэхээ болижо, хархис хүсэн боложо бүрилдэһэн үе сагта энэ революци болоо һэн. Хаанта засагые богоолшолгын бүхы үлэгдэлнүүдтэй юутэйнь дууһан усадхажа, арад зоной үлэхөөрөө илалта туйлатар энэ революциин эсэстэнь хүрэтэр ородой буржуази асаржа шадахагүй байгаа, тиигэхэ гэжэ оролдоошьегүй. Хаанта засагһаа һуралгүй дороо пролетариадһаа айдаг байгаа. Тиигээдшье ородой буржуази эзэд баяшуулай газар эдлэлгэтэй, хаанта засагтай экономикын талаар тон дүтэ холбоотой байһан шуу. Дээрэһээ — засаг түрын зүгһөө хэгдэһэн зарим тэды хубилалтануудые оруулаад, конституционно засаг түрөөр хизаарлаха гэжэ бододог бэлэй.

Гансал хүдэлмэришэн анги таряашад хоёр хаанта засагые унагааха хүсэлэнтэй байба. Эдэл хоёр түрүүшын ородой революциин гол ударидахы хүсэнүүд болоо һэн. Тиин революци юундэ илажа шадаагүйб гэхэдэ, хүдэлмэришэн таряашан хоёрой холбоон үшөөл бата бэхи болоогүй байба. Таряашад эмхи гуримгүй, таранги байһан дээрэһээ тэмсэлэй эгээл шиидхэхы үедэ хүдэлмэришэдые эбтэйгээр дэмжэжэ шадаагүй һэн. Мүн үсэгэлдэрэй таряашадһаа бүридэһэн армишье хубисхалай үзэл бодолоор нэбтэрээгүй байһан шалтагаанһаа революционно арад зоной тала хүсэд баридаггүй байба.

Россиин социал-демократическа парти тэрэ үедэ хоёр ондоо боложо таһаранги байгаа: үнэндөө хоёр ондоо бэеэ даанхай партинууд — большевигүүд, меньшевигүүд болонхой байһан юм. Энэ ушар хадаа революциин ябасада һаад тойбо татаһаниинь арсашагүй. Хаанта засагые унагаажа, хүдэлмэришэд, таряашадай эсэсэй илалта туйлахын түлөө революционно хараа шугам большевигүүд бэелүүлдэг, тиихэдэ меньшевигүүд пролетариадые либеральна буржуазиин нүлөөндэ оруулжа, революцидахи ударидахы үүргые тэрээндэ даалгаха гэдэг байһан юм.

Революциин дарагдаһанай үшөө нэгэ шалтагаан гэхэдэ, Баруун Европын империализмын зүгһөө хаанта засагта туһаламжа үзүүлһэн байна. Россиин Японтой эбэй хэлсээ баталһаниинь мүн лэ ушартай байгаа һааб даа.

1905—1907 онуудай ородой революци дарагдаашье хадаа айхабтар ехэ түүхэтэ үүргэ дүүргэһэн байна. Бүхы ангинууд, партинууд түрүүшынхеэ энэ революцида сэхэ бодоһон байна, эдэнэрэй программын, тактикын хараа бодолнууд олониитын хүдэлөөндэ шалгагдаһан байна. Революциин боложо байхада, тэмсэлэй бүхы оншо арганууд: парламентын тэрэнэй газаа тээшье, эли далдашье, жагсаал болоод зэбсэгтэ буһалгаантшье бултанда туршагдаһан байна. «Энэ үеын һара бүхэн политическэ эрдэм ухаанай үндэһэн заабари шудалха талаар — олониитэ ба вождьнор, анги партинууд — юрын «конституционно» хүгжэлтын бүхэли жэлтэй адлихан байна,— гээд В. И. Ленин һүүлдэнь бэшэһэн байдаг. 1905 оной «генеральна һорилгогүйгөөр» 1917 оной Октябриин революциин илалта туйлагдаха аргагүй байгаа» (том. 41, 9—10-дахи хуудаһан).

«Арад түмэн, тэрэнэй өлонхинь, мүлжэлгэ богоолшолгодо дарагданги арад зоной эгээл гүн олониинь өөһэдөө бодожо, революциин бүхы ябасада өөһэдын эрилтэнүүдэй мүр сараа оруулаа, эбдэжэ һалгагдаһан хуушан обществын һуурида өөрынхеэрээ шэнэ общество байгуулха һэдэлгэ» ородой түрүүшын революцида хэгдэһэн юм гээшэ (том 33, 39-дэхи хуудаһан).

Хүдэлмэришэд, таряашад революционно ёһоор юумэ шиидхэхэ үльгэр жэшээнүүдые харуулдаг байба: 8 часай хүдэлмэриин үдэр өөһэдөө тогтоогоо, суглаануудые сүлөөтэ ёһоор үнгэргэхэ, союзуудые байгуулха, хэблэлые шалгалтаһаа гаргаха. хүдэлмэришэдэй, солдадуудай, түмэр замшадай болон таряашадай депутадуудай Соведүүдые — революционно засагай өөрын зургаануудые байгуулһан байна

Энэ революциин арадай шэнжэ түхэл ямар юумэндэ харагданаб гэхэдэ, эзэд баяшуулай газарые таряашад өөһэдөө буляажа абадаг байба, Бүхэроссин тарьяашадай союз байгуулагдаба. Хэды олон дутагдалнуудтай байбашье, энэ союз үргэн демократическа шэнжэтэй, үндэһөөрөө революционно организаци байгаа тэмсэлэй арга метод, зэбсэг хэрэгсэлнүүдэй талаар харахада, ороноо революционно ёһоор хубилгаха гэһэн юм.

Хүдэлмэришэн, таряашадай революционно-демократическа засаг тогтоохо арга боломжо тухай, иимэ засаг тогтоохо, мүн тэрэшэлэн буржуазно - демократическа революциие түүхын ута забһарлалга хэнгүйгөөр социалис болгохо гэһэн тобшолол ородой түрүүшын революциин һургаалһаа Ленин хэһэн юм. Эдэ тобшололнуудынь пролетариадай сүлөөрэлгын тэмсэлэй теори ба бодото байдалда шэнэ үгэ, шэнэ нэмэлтэ болоһон юм. Революциин шэнэ шэнэ байлдаануудта Россиин хүдэлмэришэн ангиие бэлдэхэдээ большевигүүдэй парти энэ тобшололые ударидалга болгодог байба. Эсэсэй эсэстэ эдэ байлдаанууд 1917 ондо помещигүүд болон капиталистнуудай засаг түрэ хуу сохижо хаяад, дэлхэйн түрүүшын социалис гүрэн байгуулжа эхилһэн юм.

1905—1907 онуудай ородой революци мүн улас түрын айхабтар ехэ удха шанартай байһан юм. Энэ революци хадаа Баруун Европын ба Америкын оронуудтахи хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ түгэс түлхисэ болоһон, империализмын богоолшолгын (колониальна) гэримда ехэ сохилто хэһэн байна. Энээнэй нүлөөн доро Иранда, Турцида, Хитадта болон бусад оронуудта демократическа революцинууд эхилһэн юм. «Дэлхэйн капитализм, 1905 оной ородой революци Азиие нойрһоонь һэрюулжэ шадаа, — гэжэ Ленин зааһан байдаг. Хэдэн зуугаад миллион хүн зон — эртэ урда сагай үедэ дарлагдажа, мүлжэгдэжэ, зэрлиг шэһэн арад түмэн шэнэ байдалда, хүнэй тон юрын эрхэ сүлөө олохын, демократи тогтоохын түлөө тэмсэлдэ нойрһоо һэрибэ» (том 33, 146-дахи нюур).

Удаадахи шатада пролетариадай хэһэн тэмсэлээр бэлдэгдэжэ байһан ородой түрүүшын революциин түүхэтэ дүй дүршэл мүнөөшье тон ехэ удхатай шанартай байһан зандаа. Хүдэлмэришэн анги тарьяашан хоёрой холбоон, марксистско-ленинскэ парти түрүүтэй пролетариадай ударидахы үүргэ, тэмсэлдэ бодоһон олон түмэнэй демократическа ба социалистическа зорилгонуудые тааралдуулха — революционно стратеги ба тактикын эдэ ёһо гуримууд үе сагай шалгалта гаранхай, дэлхэй түбиие социальна талаһаань хубилгахын, демократи ба социализмын илан мандахын түлөө тэмсэлдэ бодогшодой гайхамшаг нэмэри болонхой.

Степан ТИТАРЕНКО,
түүхын эрдэмэй доктор.
(АПН).

Суута хүнүүд тухай

ДЭЛХЭЙДЭ МЭДЭЭЖЭ БОЛОҺОН ЭРДЭМТЭ

Монголые шэнжэлhэн мэдээжэ эрдэмтэ, академик Б. Я. Владимирцовай нэрые СССР болон МНР-тэ ехэл хүндэтэйгөөр угтан абадаг. Манай Эхэ ороной Зүүн зүгые шэнжэлхэ хэрэгтэ тэрэнэй оруулhан хубита айхабтар ехэ.

Монгол, буряад, хальмагай түүхые, этнографи, хэлэ бэшэг, уран зохёолые шэнжэлhэн тэрэнэй томо зохёолнууд дэлхэйдэ мэдээжэ болонхой. Монгол угсаатанай түүхэ, этнографи болон бусадые шэнжэлхэ талаар академик Б.Я. Владимирцов айхабтар ехэ бэлигтэй байhанаа харуулаа hэн.

Б. Я. Владимировцов 1884 ондо Каменец-Подольск хотодо түрэhэн, 1904 ондо гимнази дүүргэhэнэйнгээ hүүлээр Петербургын университедэй зүүн зүгэй хэлэнүүдэй факультедтэ ороо hэн. Тиихэ үедэ энэ дээдэ hургуулида элитэ эрдэмтэд В. Л. Котвич, А. Д. Руднев гэгшэд багшалжа байгаа. В. Я. Владимирцов университет дүүргэhэнэйнгээ hүүлээр монгол кафедрада хүдэлхөөр үлөөгдөө hэн.

1904 онhоо хойшо эхилжэ Б. Я. Владимирцов Монголой зүүн зүгэй районуудаар аяншалhан, шэнжэлгын ехэ хүдэлмэри эхилhэн юм. Агуу Октябриин революциин hүүлээр лэ тэрэнэй шэнжэлгын хүдэлмэри үргэнөөр эхилhэн байха.

Хори гаран онуудта Б. Я. Владимирцов Монголой Арадай Республикада оло дахин ерэhэн байна. Тэрэ шэнжэлгын ехэ хүдэлмэри ябуулдаг байгаа. 1923 ондо тэрэ СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондентээр, 1929 ондо бодото гэшүүнээр hунгагдаа. Б. Я. Владимирцов 1931 ондо ехэ залуугаар наhа бараа. Тиигэбэшье энэ академик тэрэнэй урда тээхи табяад жэлэй туршада хэгдээгүй ехэ шэнжэлгэ хэжэ үрдиhэн байна.

Б. Я. Владимирцов оюун ухаатай, бэлигтэй, олон янзын эрдэм мэдэхэ хүн байhан. Үшөө 1908 ондо түрүүшынхиеэ Монгол орондо ерэхэдээ, монгол угсаатанай түүхээр hонирхожо эхилhэн байха юм.

«1908 оной зун Хобдын округой дэрбэдүүдтэ ошоhон тухай тоосоон» гэhэн хүдэлмэринь шэнжэлхы удха шанартай байна.

Мүн 1911—1916 онуудта Б. Я. Владимирцов Монгол орон тухай нилээд шэнжэлгэнүүдые ном болгон хэблүүлээ.

Түүхын талаар тусхай гурбан зохёол тэрэ бэшээ hэн: «Буддын шажан Түгэдтэ ба Монголдо» (1919 он), «Чингис хан» (1922 он), «Монголнуудай общественэ байгуулалта. Монголой нүүдэл феодализм». Эндэ тэмдэглэхээр нэгэ юумэн бии. Юуб гэхэдэ, «Буддын шажан Түгэдтэ ба Монголдо», «Чингис хан» зохеолнуудынь Октябриин революциин hүүлээрхэн бэшэгдэhэн болоно. Энэ хоёр хүдэлмэри үзэл сурталай талаар дутуу дундатайшье hаа, мэдээжэ эрдэмтэдэй зүгhөө үндэр сэгнэлтэдэ хүртоо hэн.

Б. Я. Владимирцовай бэшэhэн «Монголнуудай общественэ байгуулалта» гэжэ ном тэрэнэй нэрые дэлхэйдэ мэдээжэ болгоо бэлэй.

Энэ ном хадаа гансал монголнуудай түүхэ шэнжэлhэн зохёол бэшэ, нүүдэл бүхы арадуудай түүхые тайлбарилан харуулhан хүдэлмэри болоно.

Энэ ном дэлхэйн олон хэлэнүүд дээрэ оршуулагдаа hэн. Совет эрдэмтэдэй хэлэhэнэй ёhоор энэ зохеол Б. Я. Владимирцовай эрхим хүдэлмэри болоно бшуу. Энэ ном уншаhан хүн монголшуудай хэлэ бэшэг, аман зохёол, литература, түүхэ, этнографи, ажаhуудал тухай тон hайнаар мэдэжэ абаха болоно.

«Монголнуудай общественэ байгуулалта» соогоо Б. Я. Владимирцов совет түүхэ шэнжэлэгшэдэй дундаhаа эгээл түрүүлэн нүүдэл арадуудай феодальна харилсаа холбооной асуудалые шиидхэн харуулжа шадаа.

«Феодализм» гэжэ терминиие бүри үргэнөөр шудалха хэрэгтэ энэ ном совет эрдэмтэдтэ тон ехээр туhалhан байна. Тиигэжэ Б. Я. Владимирцов монголнуудай түүхэ шудалха хэрэгтэ айхабтар ехэ хубитаяа оруулжа шадаа.

Монгол угсаатанай хэлэнүүдые шэнжэлгэдэ зорюулагдаhан Б. Я. Владимирцовай зохёолнууд монгол хэлэ бэшэгэй хүгжэлтэдэ шэнэ шата нээжэ үгөө бшуу. «Монгол бэшэгэй хэлэ ба халхын нютаг хэлэ зэргэсүүлэн шэнжэлhэн грамматика» (1929 он) гэжэ хүдэлмэринь Б. Я. Владимирцовай нилээд томо лингвист байhые эли тодоор харуулна. Энэ номойнгоо гол хуби соо алтайн хэлэнэй нэгэдэл тухай тодорхойгоор автор бэшээ hэн. Энэ хүдэлмэри хадаа мүнөөнэй монгол хэлэнэй абяанай байгуулалтын эгээл түрүүлэн шэнжэлhэн зохёол болоно.

Б. Я. Владимирцов монгол угсаатанай литература, аман зохёол шэнжэлгэдэ ехэхэн хубитаяа оруулаа. «Монгол-ойродуудай баатарнууд тухай үльгэр» гэhэн хүдэлмэри соогоо Б. Я. Владимирцов зарим арадуудай хоорондохи харилсаа холбоон тухай, аман зохёолнуудайнь нүлөөн тухай теоретическэ зүб тобшолол хэhэн.

Академик Б. Я. Владимирцов уран зохёолнуудые, литературна памятнигууд болон аман зохёол толилхо хэрэгтэ ехэ габьяатай байhан. «Монголой уран зохёол» гэжэ тусхай статья тэрэ бэшээ hэн. Монголнууд өөhэдын бэшэгтэй байхаhаа гадна, өөhэдын уран зохёолтой байгаа юм гэжэ энэ статья соогоо тэрэ элирхэйлэн харуулна.

Б. Я. Владимирцовай наhа барааhаар дүшэ гаран жэл үнгэрбэ. Зүүн зүгые, илангаяа Монголые шэнжэлхэ эрдэмэй хүгжэлтэдэ тэрэнэй зохёолнуудай ямар удха шанартай байhые энэ хугасаа эли тодоор харуулна. Академик Б. Я. Владимирцов Монголые шэнжэлхэ совет эрдэм наукые бии болгоhон хүн гэхэдэ алдуу болохогүй. Энэ гайхамшагта хүн Буряадай, Хальмагай, Монголой Арадай Республикын эрдэмтэ хүдэлмэришэдые бэлдэхэ, hургаха хэрэгтэ ехэ габьяатай байгаа.

Д. УЛЫМЖИЕВ,
түүхын эрдэмэй доктор.
Б. МАТХЕЕВ,
хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

Шэнэ зохёол тухай

«ХУУШАН ГЭРЭЙ ГАЗАА»

Иимэ нэрэтэй богонихон туужа 1974 оной «Байгал» журналай 6-дахи номертэ толилогдобо. Авторынь — уран зохёолшо Доржи Эрдынеев.

Туужа долоон бүлэгтэй. Автор долоон бүлэгөө багсалжа ерээд, оролтооороо «хүрмэжэрхиhэн» байна, ондоогоор хэлэбэл, оролто үгэеэ хоёр хуби болгоод, зохёолойнгоо эхиндэ ба hүүлдэ табяа бшуу.

«Ухаандаа хараhан тэрэ нэгэ зурагаа саарhан дээрэ буулгаха гэжэ түрэл нютагаа, эрьедэнь үдэhэн танил голойнгоо эхин ерээд, малшанай үбэлжэдэг нэгэ буусада тиихэдэ байрлаа hэм.

Ажаллахада хэрэгтэй бүхы юумээр хүсэдби. Теэд зохёолойм эхин гаража үгэнэгүй, ядалдаад байнаб. Нэгэхэн лэ бодол дуталдаха юм, үсөөхэн хэды үгэ!»

Доржи Эрдынеев зохёолойнгоо оролтые иигэжэ эхилнэ. Энэ хадаа зохёохы ажалшан бүхэндэ танил үе, ямаршье зохёол бэшэхэ сагта үзэгдэдэг тон ехэ зоболон. Зүгөөр Д. Эрдынеев эдэ үгэнүүдые өөрынгөө зүгhөө хэлээ бэшэ, харин туужын лирическэ геройн амаар хэлүүлээ. Тобшохоноор зохёолой удхые хэлэбэл иимэ байна. Зохёол бэшэхэ гэжэ малшанай буусада байрлажа байhан хүбүүе нютагайнь Амгалан гэжэ үбгэн захюулжа ерүүлнэ.

«Ерэхэдэмни наян табанайнгаа жэл оруулhан хүршэ үбгэжөөлни шэнэ гэрэйнгээ hүүдэртэ ороёо гаргууланхай хэбтээ hэн. Агаар дуталдаhаниинь эли — хүндөөр амилжа байба. Тэрэ намайе харахадаа:

— А-а, ши гуш! — гэбэ хүлеэhэн янзатайгаар. — Нютагаа ерэhэн аад, намтаяа уулзангүй үлэшэнэ аа гү гэжэ айжа байгааб. Захихашье юумэн үгыл даа, мүрөө оложо, хүн болоожо ябана ха юмши даа... — Айхабтар хүсэлжэ тэрэнэй хэлэжэ байhан элеэр намда үзэгдөө бэлэй. — Үрдижэ ерэhэниинь болоо... Бишни үхэхэмнил даа... Ябахыеш ябагдаа даа. Найдални блее олоо... Гомдохо, гэмшэхэ юумэн намда үгы... Гансал энэ ами табихаяа мэдэрээд үзэхэ hанаатай тэмсэжэ байнаб... Теэд диилдэхэгүй чүдхэр ха... Амин дээрэмни Найдалтаяа хоюулан байгаарайгты... Багашуулые дүтэлүүлэлтэгүй... Тэдэнэй хараха үзэхэ юумэн урдань.

Хүнэй энэ дэлхэйтэеэ хахасан мордохые үзэhэншье hаа, Амгалан ахайда адли иимэ сүлөөтэй байхыень би хараагүйб. Тиимэhээ үбгэжөөл намда hүүлшынгээ үгэ хэлээ гэжэ ойлгоогүй hэм.

Хажуудамнай Найдалай ерэжэ зогсохые тэрэ лаблан хараад, шэгээ нэгэ юрэ бусa сэлмэг, гунигтай болгожо:

— Ягаашье hайхам даа... энэ агаар! — гэhэн гайхалтай, hанагдаагүй үгэнүүдые хэлэжэрхибэ.

— Амтатай гээшэны!.. Үшөө нэгэ... Халта...

Эдэ үгэнүүд намда Амгалан ахайн хүнгэн бэшэ ажаябадалые, Алдар хүбүүнэйнь богонихоншье hаа, hолир шэнги гэрэлтэйгээр үнгэрhэн наhые hануулба».

Энэ хэсэг оролто сооhоонь абтаа. Иигэжэ зохёолой зангилаа хэгдээ. Амгалан ахайн ами табихаhаань уламжалан автор тэрэнэй ажаябадалые, алдуу эндүүе, ягаад зүб замда орожо, үлэhэн наhаяа олоной хэрэгтэ зорюулhан тухай hонирхолтойгоор зураглан харуулаа.

...Түмэнэй хоёр хүбүүд hэн: ахань — Амгалан, дүүнь — Гонгор. Түмэнтэн бага хүбүүгээ Агын дасанда хувараг болгожо үгэhэн байгаа ха. Харин революци, граждан дайн гэхэ мэтын үйлэ хэрэгүүд боложо, тэрэ хүлгөөтэ үдэрнүүдэй үедэ Гонгорынь үгы болошоhон байба.

Хайшаа ошоhониинь, хэнэй даабари дүүргэжэ ябаhаниинь имагтал Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай эхилhэн хойно мэдэгдэнэ. Японой тагнуулай даабаряар Гонгор нютагаа бусажа, тэдэнэй хара муухай даабари бэелүүлэн, элдэб лүндэн тараажа, олоной сэдьхэлдэ хүлгөө үүдхэнэ. Тэрэнэй нүлөөдэ Амгалан ахань дайрагдана. Тэрээнтэй тэмсэхэ хүн — Амгаланай хүбүүн, комсомолец, колхозой залуухан бригадир Алдар. Теэд Алдар дайсанай hомонhоо алдалжа, олон юумэн элирнэ, эндүүржэ ябаhанаа Амгалан халаглан ойлгоно.

Юрэдөө, Доржи Эрдынеев хүнэй дособхи байдалые, абари зангые харуулхадаа тон бэрхэ гэжэ hанадагби. Тиихэдээ шэрүүхэн гэхэ гү, хатуу дособхитой, шанга сэдьхэлтэй, үсэд хүнүүдэй образ тэрэнэй анхарал татадаг. Оролто соо зураглагдааша ами табижа хэбтэhэн Амгалан үбгэниие нилээдгүйхэн шэртэhэн сэдьхэлтэй, олон юумэ үзэhэн, хатуужаhан хүн гэжэ тухайлхаар аабза?

— Ягаашье hайхам даа... энэ агаар!.. Амтатай гээшэны!.. Үшөө нэгэ... Халта...

Эдэ үгэнүүдые гуша гаран жэлэй саада тээ түрэhэн абгындаа аад, манай үзэл бодолой эбсэшэгүй дайсан болоhон хүнэй гарhаа хүндөөр шархатаад, ами табингаа, Алдар хүбүүниинь хэлэhэн байгаа. Олоной хэрэгэй түлөө тэмсэжэ ябаhан Алдарые заримтаа үсэржэ, тэрээндээ тойбо татажа ябадаг байhан эсэгэнь хайран ганса хүбүүгээ шаналжа, гашуудалай гашуун нёлбоhо адхаруулан, Амгалан олоной нюур дээрэ орилно.

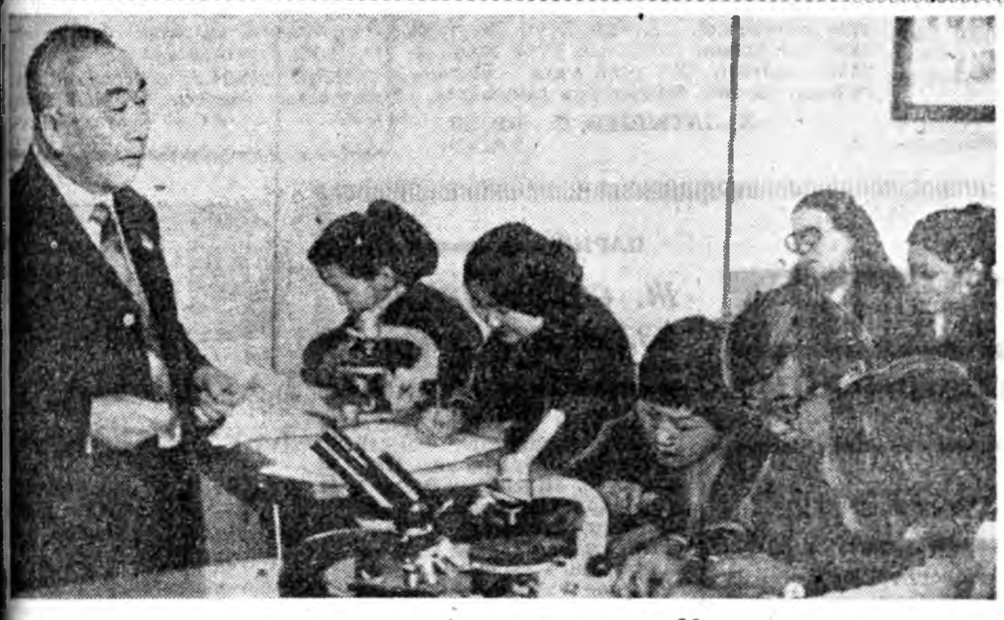
Хатуу хүнүүд уйладаггүй, нюдэнэйнгөө нёлбоho харуулхаяа эшэдэг гэжэ хэлсэдэг. Зүгөөр хатуу хүнүүд хэзээ, хаана уйлахаяа мэдэдэг бэшэ аал? Хүбүүень алаhан дүүтэеэ аймагай түрмэ соо уулзахадаа, Амгалан нёлбоho адхана гү? Үгы даа!

— «Барhан! — гэжэ Амгалан хүйтөөр эхилбэ. Гиихэдэнь Гонгор иимэ хүйтэн үгэнүүдые хүлеэгээгүй байhан тула шэгээ хобхо татан хубилгаад, улайшаhан зубхияа уйтаруулба. Аха дүү хоёр мүнөө урда урдаhаа харалсашабад. — Эхэ эсэгэ хоёрни шинии хүн бэшэ бόлоод ябахыеш хаража үрдингүй нүгшэhэндөө талаантай байба... — Амгаланай хоолой улам шангадана. — Ши минии дүү бэшэш! Түмэнтэнэй нэрэтэй шамайе бү холбогты гэжэ засаг түрые гуйхаб! Гонгор гэhэн буряад нэрые ши абажа ябахаа болихош!.. Арадайнгаа урдаhаа hөөргэдэн бодоо хадаа, газар уhаяа бузарлаа хадаа нэрэгүйгөөр хосоророй!.. Энэ шамтай хамта би түлюур, таамаг, тэнэгээр үнгэрhэн ажаябадалаа, баримталдаг буруу үзэлөө хаябаб... Мүнөө ши минии хэншье бэшэш! — гэбэ».

Амгалан гээшэмнай иимэ хүн шуу! Түрэhэн дүүhээ арсахынь арсаад, тэрэнэйгээ хүбүүе хүбүүшэлжэ өөдэнь болгоно. Юуб гэхэдэ, Гонгор ойгоор тэнэжэ ябахадаа, дасанда харалсадаг байhан Чимит гэжэ эхэнэрэй бригадын мори адуулжа ябахадань уулзашоо, өөрынгөө хара хэрэг бэелүүлхын тула тэрэниие хабаадуулдаг байгаа. Чимит-Дари эхын хубилгаан гэшэ гэhэн hураг суу олоной дунда тараана. Теэд Алдарай алуулhан хойно, Гонгорой баригдаhан хойно Чимит хүбүү түрөөд, түрэhэнhөө улам үхөө ха юм. «Түмэнтэнhөө ши бидэ хоёрой hүүлээр хүн үлэхэгүй. Угшни таhарха!.. Баяраланаб!..» — гэжэ хоро шараа бусалган, сухалдаа диилдэн, Гонгорой хэлээшые үсэрэн, Амгалан өөрынь хүбүүе тэжээжэ, үнэн сэхэ, үнэр баян хүн болгожо табиба гэжэ ойлгонобди.

Туужые уншахада hонин, хэлэниинь зохид. Уран зохёолшын шэнэ туужые уншахыень бусадта дурадхаха зуураа, уран зохёол шэнжэлдэг эрдэмтэд Д. Эрдынеевэй номууд тухай, зохёохы маяг тухай, образууд тухайдань өөрынгөө үгэ хэлэхэ бэзэ гэжэ би ехэтэ найданаб.

Ц. ДОНДОГОЙ.

ЭРДЭМ НАУКЫН ОРЬЁЛ ӨӨДЭ...

Биологическа эрдэмэй кандидат, профессор, Буряадай хүдөө ажахын институдай зоогигиенын, зоологиин кафедрые даагша Лука Егорович Хунданов эрдэм ухаанай орьёл өөдэ урагшатай дабшажа ябаhан хүн.

Микробиологи болон иммунологиин, илангаяа аюултай, халдабарита үбшэнүүдые аргалха талаар шухала асуудалнуудта зорюулагдаhан номууд соо тэрэнэй нэрые оложо болохо байна. Совет ба хилын саанахи мэдээжэ эрдэмтэд тэрэнэй бэшэhэн научна шэнжэлгэнүүдые заадаг байна. Юуб гэхэдэ, Хундановай бэшэhэн шэнжэлгэнүүд США-да, Англида, Францида хэблэгдэhэн монографинууд соо оруулагданхай бшуу.

Буряад эрдэмтын шэнжэлгэнүүд юундэ тиимэ хүндэтэй болоо юм? Ушар юуб гэхэдэ, медицинын мүнөөдэрэй нэн шухала асуудалнуудта тэрэ харюу үгэжэ шадаhан байна. Тарбаган тахал, холерэ болон тон аюултай бусад үбшэнhөө hэргылхэ, эмшэлхэ онол аргануудые эрдэмтэ Л. Е. Хунданов дурадхаhан байна. Үсэд нэтэрүү ажалай ашаар 1958 ондо халдабарита үбшэнүүдые аргалха эмүүд шэнээр бии болгогдоо hэн. Тиихэдэ медицинын эрдэмэй кандидат Ф. С. Азаргиноватай хамта холерэ үбшэнhөө hэргылгэ хэхэ тарилга хэдэг эм (вакцина) бии болгоо бэлэй.

...Лука Егорович Хунданов Эрхүүгэй областиин Малышевка гэжэ нютагта таряашанай бүлэдэ түрөө юм. Эндэхи дунда hургуули эрхимээр дүүргээд, Омскын гүрэнэй ветеринарна институдта ороо бэлэй. Институт дүүргэжэ ерэhээр тарбаган тахал шэнжэлдэг Эрхүүгэй гүрэнэй научно-шэнжэлэлгын институдта ажаллаа. 1946 ондо тэрэ биологическа эрдэмэй кандидадай нэрэ зэргэтэй болоhон байна. Л. Е. Хунданов бүхы наhаяа медицинын эрдэмдэ зорюулаа. Научна тодорхойлолтонуудые хэhэнэйнь түлөө Хундановта биологическа эрдэмэй докторой нэрэ зэргэ олгогдоо hэн.

Профессор Хунданов залуу эрдэмтэдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулдаг. Тэрэнэй хүтэлбэри доро 5 хүн эрдэмэй кандидадай нэрэ зэргэ хамгаалhан, тиихэдэ кандидадай 40 диссертациин, эрдэмэй докторой 5 диссертациин рецензент байhан юм.

...Хундановай үхибүүд медицинэ шэлэжэ абаа. Тэрэнэй хүбүүн Лев Лукич медицинын эрдэмэй доктор болонхой. Тэрэ мүнөө Московско хоёрдохи медицинскэ институтда ажаллана. Лев Лукич 34 наhатайшье hаа, научна 60 гаран шэнжэлгэ хэhэн байна. Тэрэ Советскэ Союзда эгээн түрүүшээр хүнэй зүрхэ hэлгэжэ hуулгаха операцида хабаадалсаhан. Профессор Хундановай басаган — Лидия Лукинична мүноо медицинын эрдэмэй доктор болонхой. Тэрэ хүнэй эльгэн соо хоёрдохи хабдарай бии болохо ябадалые шэнжэлhэн юм. Рак үбшэ аргалха асуудалаар 1962 ондо болоhон уласхоорондын конгресс дээрэ тэрэнэй шэнжэлгэнүүд үндэрөөр сэгнэгдэhэн байна.

Совет ороной hайхан наран доро ехэ эрдэмтэд болотороо ургаhан нэгэ буряад бүлэ тухай хэлэбэл, иимэрхүүл даа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Профессор Л. Е. Хунданов хэшээл үнгэргэжэ байна.

Н. ЕФИМОВЭЙ
фототекст.

НАЦИОНАЛЬНА ОКРУГУУДҺАА МЭДЭЭСЭНЭ

АРАДАЙ ФИЛАРМОНИ.

Усть-Ордын Буряадай национальна округой Боохон тосхондо арадай филармони эмхидхэгдэбэ. Боохоной Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай училищиин арадай инструментын оркестрэй, районой түбэй ба «Бильчирский» совхозой соёлой байшангуудай дуу ба хатарай ансамбльнуудай. Каменска тосхоной хоорой капеллын үндэhэ hуури дээрэ арадай энэ филармони эмхидхэгдээ.

Хүгжэмэй ба хореографическа искусствын түрүү онол аргые арад зоной дунда дэлгэрүүлхэ, дуу болон хатар улам хүгжөөхэ зорилго филармониин коллектив урдаа табина. Тэрэниие уран hайханай совет хүтэлбэрилнэ.

А. ГАЙДАЙ,
ТАСС-ай корр.

ГУРБАДАХИ ПРЕМЬЕРЭ

Венгриин драматург М. Дьярфашай «Проснись и пой» гэhэн зүжэг Коми-Пермяцка округой А. М. Горькиин нэрэмжэтэ драматическа театрай үнгэрэгшэ жэлэй гурбадахи премьерэ болобо. Ородой, хилын саанахи классигуудай, мүн совет олонациональна драматургнуудай зохёолнууд театрай репертуарта оруулагданхай.

Аха дүү арадуудай уран зохёолтой арад зоноо танилсуулха хэрэг театрай коллективэй гол зорилгонь болоно.

Драматическа театрай артистнар колхоз ба совхозуудта, холын нютагуудта ошожо, ажалшадай үмэнэ зүжэгүүдые табидаг, концерт харуулдаг байна.

А. КИПРИЯНОВ,
ТАСС-ай корр.
Коми-Пермяцка округ.

ЭЛҮҮР ЭНХЫН „ИНДУСТРИ" 1975 ОНДО

Хүн зоной бэеын элүүрые хамгаалга — Коммунис партиин, Совет правительствын шухалын шухала зорилгонуудай нэгэн болоно. Орон дотор бэелүүлэгдэдэг hэргылхы, эмшэлхэ-элүүржүүлхы ниитэ хэмжээ ябуулгануудай дунда санаторно-курортно эмнэлгэ, ажалшадай амаралта эмхидхэлгэ бага бэшэ үүргэ дүүргэнэ. Элүүр энхын «индустриин» хүгжэлтэ тухай профсоюзуудай курортнуудай управлениин түбэй соведэй түрүүлэгшэ И. И. Козлов ТАСС-ай корреспондентдэ иигэжэ хөөрэhэн байна:

— Түсэбтэ табан жэлэй дүрбэн жэлэй хугасаа соо дүн хамта 62 мянган hууритай санаторинууд, пансионадууд, амаралтын байшангууд баригдажа, ашаглалгада оруулагдаа. Тэдэниие хүгжөөхэ, болбосон түхэлтэй болгохо, шухала хэрэгсэлнүүдээр хангахын тула 800 миллион үлүүтэй түхэриг гаргашалагдаа. Профсоюзуудай эмшэлгын газарнуудта, мүн санаторинуудта, профилакторинууд ба заводуудай амаралтын баазануудта энэ үе соо 80 гаран миллион хүдэлмэришэд, алба хаагшад, колхознигууд болон тэдэнэй гэр бүлынхид эмнэлүүлhэн, амарhан байна. Мүнөө 1.300 санатори, пансионат, амаралтын байшангууд профсоюзай мэдэлдэ байдаг. Тэрээнhээ гадна 2.000 шахуу санатори, мүн заводуудай амаралтын хэдэн мянган баазанууд бии.

Санаторно-курортно хэрэг ороноймнай элдэб хизаар нютагуудта улам hайжаруулагдажа, үргэдхэгдэжэ байнхай. Гансашье урда зүгэй бэшэ, мүн ондоо тээхишье амаралта-аргалалгын газарнууд энлэ дурдагдана. Курортын томо томо комплекснууд, амаралтын эмхи зургаанууд Ураал болон Сибирьтэшье, Алас-Дурнада ба Дунда Азидашье, Россин Федерациин түбэй районууд ба Казахстандашье баригдана.

Юhэдэхи табан жэлэй шиидхэхы жэлэй түсэбөөр санаторно-курортно хэрэгэй саашанхи хүгжэлтэ хараалагдана. Профсоюзай санаторно-курортно эмхи зургаануудта 1975 ондо 8 миллион 350 мянган хүн амарха байха. Энэнь үнгэрэгшэ жэлэйхиhээ 286 мянган хүнөөр олон болоно. Эмшэлгын газарнуудай багтаасань 16 мянган hууряар нэмээ. Курортно барилгада hомологдоhон мүнгэнэй хэмжээн 235 миллион түхэригтэ хүрэхэ.

Курортно эмшэлгые улам hайжаруулха, үбшэниие тодорхойлдог шэнэ онол аргануудые шудалха, медицинын техникын туйлалтануудые хэрэглэхэ асуудалнуудта гол анхарал хандуулагдана.

Санаторно-курортно эмхи зургаануудые тусхай мэргэжэлтэй болгохо, эмнэлгын, үбшэнүүдые тодорхойлгын талаар курортнууд хоорондын түбүүд, лабораторинууд, кабинедүүд эмхидхэгдэжэ үргэлжэлхэ байна.

Хүнэй бэеын элүүр энхые хамгаалга, үбшэнтэнэй шуhанай гүйсые, амилха органуудай хүдэлсые шэнжэлхэ аргануд мүнөө үедэ үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Кисловодскын, Латвиин, Крымэй ба Сочиин курортнуудта радиотелеметриин, хиналтын оньhон түхеэрэлгэнүүд хэрэглэгдэнэ.

Шэнэ жэлдэ амарха, эмшэлүүлхэ шэнэ газарнууд ашаглагдахаар, бии байhаниинь үргэдхэгдэхөөр хараалагдана. Ломоносовой нэрэмжэтэ санатори Краснодарай хизаарта, «Северная Ривьера» Ленинград шадар, «Казанский» Татарай АССР-тэ, «Балтия» Ригын далай шадар, эмшэлхы пансионадууд Железноводск болон Трускавецтэ ашаглалгада орохо юм.

Шэнэ жэлэй онсо шэнжэнь юун болохоб гэхэдэ, гэр бүлөөрөө амаралгые саашадань улам үргэдхэн hайжаруулха зорилго болоно. Бүхы амаралта-эмнэлгын газарнуудта бүри hая болотор шахуу наhажаал хүнүүд амардаг байhан. Харин үнгэрэгшэ жэлдэ амаралтын 200 гаран байшан, пансионадууд түрэлхидэй үхибүүдтэеэ амархаар болгогдоо. Иимэ эмхи зургаануудай тоо 1975 ондо 225-да хүргэгдэхэ. Хоёр ба гурбан, дүрбэн хүнhөө бүридэhэн бүлые амаруулха путёвконууд профсоюзай эмхи зургаануудhаа худалдагдадаг болохоор хараалагдана.

Мэргэжэлтэдэй hанамжын ёhоор эмшэлүүлхэ болоhон хүнүүдэй эрилтые хангалга ерэхэ жэлдэ улам hайжаруулагдахаар түсэблэгдэнхэй.

З. ХРОМОВА.
(ТАСС).

АВСТРАЛИДА—ЗУНАЙ ХАЛУУН

Москваhаа Австралиин ниислэл хото—Канберра хүрэтэр ошоhон зам ажаглан хараха гээ hаа, дэлхэйн глобусай дүүрэн эрьесын хахадые эрьюулхэ хэрэгтэй. Эдэ хоёр ороной ниислэлнүүдэй хоорондо захагүй үргэн тала дайда. Хада уланууд, океан далайнууд нэмжыдэг. Зуун жэлэй саада тээ ямар нэгэ аяншалагша энэ зайе гаталха болоо hаа, хахад жэлhээ бага бэшэ саг гээхэ hэн. Манай үе сагта «холо, дүтэ» гэhэн ойлгосо илгаагаа алданхай гэжэ хэлэхэдэ болоно. Юуб гэхэдэ, реактивна самоледууд ямаршье холын түбинүүдые ашан зуураа ойртуулна бшуу. Москваhаа гараhан самолет Сингапурта буулгатайгаар үдэр хахад соо Канберра хүрэдэг байна.

Самоледой сонхоор хараhаар ябатаршни табадахи гайхамшаг түби — Австрали харагдашаха. Самолет дээрэhээ харахада гайхалтайшье юумэнь үгы. Оронойнь гурбанайнь хоёр шахуу хубиие эзэлhэн губи тала дээгүүр самолет нилээд удаан ниидэнэ. Энэ түби дэлхэйн, эгээл гайхамшаг, hонирхолтой оронуудай нэгэн гэжэ Австрали тухай ном cooho мэдэнэбди. Эндэ онсо hонирхолтой юумэн олон: ургамалай ба амитадайнь аймагууд. Кенгуру, баабгай-коала, утконос — эдээн тухай хэн дуулаа, уншаагүйб. Жэлэйнь дүрбэн саг ямар гэжэ hананабта? Эгээл хүйтэн hарань — июль, эгээл халуун hарань — январь. Гадаа аяар 30 градус халуун боложо байхадань, городой талмайнууд дээрэ табигдаhан ёлкын дэргэдэ Мороз Үбгэниие харахада угаа hонирхолтой, гайхалтайшье байдаг.

Эдэ бүгэдэ онсо илгаанууд ондоо тээhээ ерэhэн аяншалагшадые гайхуулдаг ааб даа. Австралийцууд өөhэдөө байгаалиингаа онсо илгаануудта дадашанхай юм. Тэдэнэрэй hанаае тусгаар ондоо асуудалнууд зобооно. Тэдээн cooho мүнгэнэй үнэ сэнгэй уналга гол hуури эзэлэнхэй. Энэ хохидол США-гайхиhаа түргэн темптэйгээр Австралида дэлгэржэ, нэн түрүүн ажалшадай байдалда муугаар нүлөөлнэ. Мүнгэнэй сэнгэй уналга хамаг хулгайшадhаа эгээл хайра гамгүй болоно, юуб гэхэдэ, нэн түрүүн бэеэ аршалжа шадахагүй пенсионернүүд, инвалидуудые экономическа талаар бэрхэшээлтэ байдалда оруулна гээд «Эйдж» гэжэ томо газетэ бэшэнэ.

1972 оной декабрь hарада засагай хүтэлбэриие гартаа абаhан лейборис правительство мүнгэнэй үнэ сэнгэй унаха ябадалые тогтоохо hэдэлгэ хэдэн дахин гаргаhан. Гэбэшье тус правительствын хараалhан хэмжээ ябуулгаяа бэелүүлхэ хэрэгтэнь парламентда либеральна ба аграрна партинуудай үгэсөөн, экономикодонь харин томо монополинууд hаад тохёолдуулдаг байhан.

Австрали — промышлен и з үндэр хүгжэлтэдэй орон. Үг заншалта хонин ажалынь экономикын гол hалбари байхаяа болиhоор үнинэй. Мүноо оронойнь болбосоруулгын промышленностиин үйлэдбэрилhэн продукциин хэмжээн хүдөө ажахынь ба ашагта малтамалай промышленностиин продукциин хамтын хэмжээнhээ үлүү болонхой. Теэд муу юумэнь гэхэдэ, хариин оронуудай капитал, жэшээнь, автомобиль гаргадаг үйлэдбэриинь 89 процент, үнгэтэ металлай прокадайнь—83,6, нефть илгадаг промышленностиинь — 81,6, химическэ промышленностиин 76 процентые хиналта дороо абанхай юм.

Австралиин экономикын харин монополинуудай мэдэлдэ ороhон ушар хадаа табадахи түбиин экономическа талаар бэрхэшээлтэ байдалда ороноhойнь, үгытэй ядуу байдал ба баяжалга хоёрой өөр оортоө улам үргэдэлгын, ажалшадай байдал hуудалай улам муудажа байhан гол шалтагаануудай нэгэн болоно.

Лейборис правительство засагай хүтэлбэридэ ерэhэнhээ хойшо социальна хангалга ба гэгээрэлэй талаар, hайшаалтай хэдэ-хэдэн хэмжээ ябуулганууды абаhан байна. Тэрээн cooho онь эгээл шухалань гэхэдэ, элүүрые хамгаалгада мүнгэ зоори hомолхо тухай хуули болоно. Энэ хуулиин ёhоор хүн зониие медицинскэ талаар хангалгын гаргашын 81 процентые гүрэн өөр дээрээ даажа абанхай. Тэрэшэлэн оронойнгоо экономикые хариин корпорацинуудhaa аршалха хэрэгтэ зорюулагдаhан алхамууд хэгдэhэн байха юм. Жэшээнь, нефть болон минеральна бусад баялигуудые ашаглалга дээрэ правительствын хиналта тогтоожо байhан ябадал тиимэ хэмжээ ябуулгануудта хабаатай.

Австралиин гадаадын политикада ехэхэн хубилалта хэгдэжэ байна. Түрүүн засаг барижа байhан либеральна ба аграрна партинуудай түлөөлэгшэдhөө бүридэhэн консервативна правительство дэлхэй дээрэ боложо байhан бодото хубилалтануудые — эб найрамдалай совет программын амжалтатайгаар бэелүүлэгдэhэнэй ба КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй США, ФРГ, Франци ба бусад гүрэнүүдтэ ошоhон үрэ дүнгүүдэй ашаар уласхоорондын шахардуу байдалай hуларжа эхилhые тоодоггүй байhан.

Гадаадынгаа политикада лейборис правительство түрүүн байhан правительствынгаа хараа шугамhаа эрид шууд холодоhон байна. Энэ хубилалта тухайгаа премьер-министр Гоф Уитлем иимэ тайлбари үгэhэн байна.: «Австрали саашадаа Холбоото Штадуудай тухирадаhан болохогүй. Азида хэгдэжэ байhан Вьетнамдахи байдалда адли ээрхэг түримхэй ябуулгадань хэзээдэшье хабаадахагүй. Бидэнэр ООН-до улам эдэбхитэй байхабди».

Парламентын hунгалтада илалга туйлаhанайнгаа удаа үнгэргэhэн лейборис партиин түрүүшын 30-дахи конференци дээрэ Гоф Уитлем совет-американ харилсаануд амгалан байдал бэхижүүлгэ ба буу зэбсэг хуряалгаар шэнэ арга боломжын бии байhаниие элирхэйлэн харуулна гээд мэдүүлhэн байна.

«Бүхэдэлхэйн удха шанартай эдэ арга боломжонуудай алдагдахагүйн тула Австрали өөрынгөө үүргэ дүүргэхэ ёhотой» гээд тэрэ тэмдэглээ. Нёдондо жэлдэ оронойнгоо национальна пресс-клубта үгэ хэлэхэ зуураа, премьер-министр уласхоорондын шахардуу байдалые hуларуулха ба политическэ элдэб байгуулалтатай оронуудай амгалан ёhоор зэргэ оршон ажаhууха политикые Австрали дэмжэнэ гэжэ үшөө дахин тэмдэглээ hэн.

Австралиин гадаадын политикада хэгдэhэн эдэ бүхы хубилалтануудые совет хүнүүд сэдьхэлээ ханангяар hайшааhан гээшэ. Амгалан ёhoop зэргэ оршон ажаhууха ёho гуримуудые баримталдаг совет правительство Австралитай бүхы талын харилсаа холбоо хүгжөөхын түлөө хододоо оролдодог байhан, мүнөөшье оролдожо байна. Географиин талаар манай оронуудай бэе бэеhээ холо оршодогшье hаа, совет гүрэн Австралитай политическэ ба экономическа харилсаа бүхы талаар хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулна.

Совет-австралиин хани нүхэсэлэй харилсаа холбоон хадаа Зүүн-Урда Азиин ба Номгон океанай райондохи шахардуу шанга байдалые hуларуулха хэрэгтэ шухала арга нүхэсэл боложо үгэнэ.

Австралиин премьер-министр Гоф Уитлемай манай орондо албанай хэрэгээр ерэлгэ хадаа хоёр ороной арадуудай ба бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай ашаа туhада хоёр гүрэнэй харилсаа холбоогоо бэхижүүлхэ хэрэгтэ шэнэ алхам боложо үгэхэ гээд совет хүнүүд найдана.

Б. ЧЕХОНИН.
(ТАСС).

СФРЮ. Белградай Революциин бульвартахи Союзна скупщинын (парламент) байшан.
ТАСС-ай фотохронико.

Уласхоорондын шэнжэлэл

СОЦИАЛИЗМЫН БАТА НАЙДАМТАЙ ДАБШАСА

Социалис хани нэгэдэлэй оронууд дүүрэн хүсэ шадалтайгаар, ерээгүйдөө батаар этигэнхэй 1975 ондо оробо. Гараад байhан жэл Экономическа харилсан туhалалсалгын Соведэй гэшүүн-гүрэнүүдтэ табан жэлэйнь түгэсхэхы жэл болоно. Үнгэрhэн дүрбэн жэлэй дүнгүүд юу харуулнаб гэхэдэ, экономическа хүгжэлтын талаар эдэ оронуудай табан жэлэй туршада хараалhан бүхы зорилгонууд бэелүүлэгдээ, харин зарим түсэбтэ даалгабаринууд үлүүлэн дүүргэгдээ.

1975 оной арадай ажахын түсэбүүдынь харахада, бүхы социалис оронууд хурдан түргэнөөр хүгжэхэ байна. Эдэ оронуудай промышленна үйлэдбэри энэ жэлдэ 6-hаа 15 процент хүрэтэр ургаха юм. Мүн капитальна hомололгонь улам ехэ боложо байhаар. Энэ ушар удаадахи жэлнүүдтэ тэдэнэй экономикоёо хүгжөөхэдэнь hайн үндэhэ hуури табина бшуу.

Социалис гүрэн бүхэнэй арадай ажахын түсэб дотор ажалшадай hуудал байдал улам саашадань hайжаруулха тодорхой хэмжээнүүд хараалагданхай. Социализмын оронуудай улад зоной бодото олзо доходынь жэлэй эсэс багта 4—6 процентээр дээшэлхэ байна. Гэр байрын барилга улам үргэдхэгдэхэ, эдеэ хоолой ба промышленна эд бараан ехээр үйлэдбэрилэгдэхэ гэжэ хараалагдана. Хэдэ хэдэн социалис оронуудай правительстванууд хэрэглэмжын гол эд бараанай үнэ сэнгүүдые 1975 ондо хубилгангүй, тэрэ хэбээрнь үлөөхэ гэhэн тусхай тогтоолнуудые баталан абаа.

Туйлагдаhан амжалтануудые ерээдүйдөө батаар этигэhэн ушарые социализмын оронуудай ажалшад экономическа харилсаа холбоонтой, социалис хани нэгэдэлэй оронуудай ниитэ хүсэлэл оролдолготой таhаршагүйгөөр холбодог байха юм. «СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай өөhэд хоорондын харилсаа холбоон хадаа ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ, эрдэм-техникын дэбжэлтэ түргэдхэхэ хүсэтэ арга зэбсэг болоо, социалис хани нэгэдэлэй оронуудай үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые улам саашадань эршэтэйгээр хүгжөөхэ эрхэ нүхэсэл байгуулаа» — гэжэ ЧССР-эй правительствын түрүүлэгшын орлогшо Р. Рогличек гэгшэ «Руде право» газетэдэ бэшэнэ.

1975 ондо социалис экономическа харилсаа холбоон улам үргэдхэгдэхэ, гүнзэгырүүлэгдэхэ, шэнэ түхэл маягтай болохо байна. Энэ хадаа үндэр бүтээсэтэй томо үйлэдбэринүүдые металлургическа, химическэ, электронно промышленностьда, мүн промышленностиин бусад hалбаринуудта байгуулха, энергетикын томо предприятинуудые бариха, Оренбург — СССР-эй баруун хилэ гэhэн газ дамжуулха сорго хамтаараан татаха, туйлай ехэ хэдэ хэдэн бусад проектнүүдые бэелүүлхэ гэhэн удхатай бшуу.

Эхилээд байhан жэл социалис оронуудай экономикодо эршэтэй шанга шэнжэтэй байха болоно. Арадай ажахын элдэб hалбаринуудта үшөө хэгдээгүй үлэhэн бүхы юумэнүүд энэ саг соо хэгдэхэ ёhотой. Үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ, тэрэнэй шанарай талын үрэ дүнгүүдые hайжаруулха гэхэ мэтэ орёо хүндэ зорилгонууд дам саашадаа шиидхэгдэхэ жэшээтэй. Тусхайлан хэлэбэл, капитальна түхеэрэлгэ, түүхэй эд ба электрын элшэ хүсэ бүри ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, капитальна hомололгын ашаг үрые ехэ болгохо, арадай ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэг нарижуулан hайжаруулха асуудалнууд эдэ түсэбүүд дотор горитой hуури эзэлнэ.

Мүнөө социалис оронуудай хэблэл ажалша коллективүүдэй абаhан олон тоото уялгануудые толилно. Эдэ коллективүүд жэлэйнгээ ба табан жэлэй түсэбүүдые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсоно. «Фашизмhаа сүлөөрhөөр 30 жэлэй ойе энэ жэлдэ hайндэрлэхээ байhан ушар хүдэлмэришэд, алба хаагшадай ажалай дэбжэлтые урмашуулха хүсэниинь мүн болоно. ГДР-эй олониитэ ажалшадай эдэбхи үүсхэл нэн түрүүн ажалай бүтээсые улам саашадань дээшэлүүлхэ, үйлэдбэриие бүри ашаг үрэтэй болгохо хэрэгтэ зорюулагдана. Тиигэжэ табан жэлэй түсэбтэ даалгабаринуудые амжалтатайгаар түгэсхэхэ ябадалда hайнаар нүлөөлнэ бшуу», — гэжэ «Нойес Дойчланд» газетэ бэшэнэ.

Социалис ба капиталис оронуудай хүтэлбэрилэгшэдэй хэhэн шэнэ жэлэй хандалгануудые Шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрнүүдтэ Венгриин «Мадьяр немзет» газетэ сасуулба. Экономикын доройтожо, саарhан мүнгэнэй үнэ сэнгэй бууража байhан капиталай оронуудай гүрэнэй ба политическэ ажал ябуулгашадай хэлэhэн үгэнүүд урмаа хухаранги байба гэжэ энэ газетэ тэмдэглээ. Тиигэхэ зуураа, бүхы социалис-гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй хэhэн шэнэ жэлэй хандалганууд ерээдүйдөө батаар этигэhэн удхатай байба гэжэ тус газетэ бэшэнэ. Ушарынь гэхэдэ, эдэ оронууд дайралдаhан бэрхэшээлнүүдые дабахын тулада, дам саашадаа дэбжэлтэ хангахын тулада али бүхы шухала юумэтэй бшуу.

ХОРОТО ААШАДА БЭЛЭДХЭЛ ГҮ, АЛИ ЗАНАЛТА ГҮ?

Дүтын Зүүн зүгэй нефтеэр элбэг газарнуудые Холбоото Штадууд сэрэгэй хүсөөр эзэмдэжэ болохо гэhэн харюусалгагүй бодомжонууд үе-үе болоод лэ Америкын хэблэлэй хуудаhануудта дайралдадаг байха юм. Теэд Дүтын Зүүн зүгтэ шэнжэлэгдэhэн «хара алтанай» дэлхэйн нөөсын гурбанай хоёр хуби шахуунь бии бшуу. hүрдэхөөжэ айлгаха гэhэн энэ аашада хубитаяа оруулха гэжэ эрмэлзэhэн Пентагон hаяшаг «Ю. С. Ньюс энд уорлд рипорт» газетэдэ толилогдоhон мэдээсэлдэ адлирхуу тиимэ мэдээсэлнүүдэй хэблэлдэ «шурган ороходонь» таhалhан байха юм.

«Далайн ябаган сэрэгэй корпусой 2-дохи десантна соединениин частьнууд Калифорниин Мохава гэжэ сүл губида сэрэгэй ехэхэн hургуули хээ, — гэжэ энэ американ газетэ мэдээсэнэ. — hургуули хэhэн газарайнь эрхэ байдал Дүтын Зүүн зүгтэхи эрхэ байдалда дүтэрхы юм. 82-дохи агаарай-десантна шэлэмэл дивизи Техас штадай Форт-Блисс шадархи сүл губида парашютистнүүдэй hургуули саг үргэлжэ хэнэ. Тэрэшэлэн парашютистнүүдые холын газарта абаашажа хаяха hургуулинууд жэл бүри үнгэргэгдэнэ. Экономическа ба дипломатическа хэмжээнүүдэй нефтиин үнэ сэн доошолуулжа шадаагүй hаань, Израиль ба арабуудай хоорондо үшөө нэгэ тулалдаанай болоод, США да нефть эльгээхэ ябадал болюулаа hаань, тиигээд, эсэсэй эсэстэ, Израилиин буулта хэхынь тулада тэрээниие хааха хашаха зэбсэг болгон США-да эсэргүү «нефтиин буу зэбсэг» арабуудай хэрэглээ hаань, американ «сэрэгэй вариант» гэдэг анхаралтайгаар харагдажа үзэгдэхэ байна».

Араб оронууд эдэ аашануудые заналта мэтээр мүнөө болотор дүүрэн үндэhэ баримтатайгаар сэгнэдэг байгаа. Энэ заналтынь зорилго юуб гэхэдэ, Дүтын Зүүн зүгэй байдал гуримшуулгын американ-израилиин гурим Араб зүүн зүгтэ абхуулха, мүн Дүтын Зүүн зүгтэ нефть абадаг, буйлуулдаг, худалдадаг газарнууд тушаа американ монополинууд эзэрхэхы байдалаа тэрэ хэбээрнь үлөөхэ гэжэ Араб Зүүн зүгэй оронуудые баадхаха ябадал болоно. Энэ ушар түлишын дуталдажа байhан эрхэ байдалда американ концернэнүүдтэ олон миллиард долларой бариша тухирна ха юм.

Эдэ аашануудта США-гай гүрэнэй секретарь Г. Киссинджерые хабаадуулхадань, бүхы дэлхэй дээрэ ехэ шаг шууяан болоо. «Нефтьhээ боложо, США-гай хэхэ сэрэгэй ябуулганууд» тухай асуудалда харюусахадаа, «Бизнес уик» журналда үгэhэн шэнэ жэлэй интервью соогоо Киссинджер игэжэ мэдүүлээ: «Энэ хадаа ехэ аюултай хараа шүгам гээшэ. Дайнhаа мүлхин гараhанда орходоо дайнда оролго hураггүй хүнгэн гэжэ Вьетнамай дүй дүршэл бидэниие hургаха ёhотой. Бидэнэй хүсэ хэрэглэмээр оршон байдал тохёолдожо болохогүй гэжэ хэлэхэ hанаатай бэшэб. Үнэ сэн дээрэhээ гараhан арсалдаанай үедэ хүсэ хэрэглэхэ гээшэ нэгэ талын хэрэг болоно, харин индустриальна дэлхэйн хоолойе бодотоор бажуужа байхадань тэрэниие хэрэглэхэ гээшэ ондоо хэрэг болоно. Эгээл онсо ушар байдалай бии болоходол хүсэ хэрэглэхэ тухай асуудал харагдажа үзэгдэхэ байна гэжэ эли тодоор мэдүүлхэ хүсэлэнтэйб».

Интервьюгэйнь эдэ найруулгануудай хэды ойлгосогүй тойруу байбашье, хүгжэжэ байгаа оронууд тэдэниие зэбсэгтэ хүсөөр добтолгын нюуса аюул гэжэ сэгнэhэн байна.

Дүтын Зүүн зүгэй оронууд энэ «нервэнүүдэй дайе» эрхимээр тэсэжэ байха юм. hүйдхэлтэ түсэбүүдээ бэелүүлхэ гэжэ яаба хээбэшье Пентагоной hэдээ hаань, арабууд нефть олзоборилдог газарнуудые, нефть дамжуулдаг соргонуудые тэhэлхэ байха гэжэ Алжирай революционно-соведэй түрүүлэгшэ Х. Бумедьен болон бусад хэдэ хэдэн араб хүтэлбэрилэгшэд уридшалан мэдүүлээ. «Юрэнхы дэлгүүрэй» оронуудта илангаяа муу хойшолонгуудтай байха эдэ түсэбүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ хабаадалсахагүйбди гэжэ ФРГ болон Баруун Европын бусад гүрэнүүд ойлгуулhан байна. Ушарынь гэхэдэ «юрэнхы дэлгүүрэй» оронууд США-да орходоо Дүтын Зүүн зүгэй нефтьhээ үлүү ехээр дулдыданги бшуу.

Холын бодолгүй дипломатиин үе саг үни үнгэрэнхэй. Дүтын Зүүн зүгтэхи аюултай оршон байдалые бүри шангадхажа, дайгаар США-гай удха үндэhэгүйгөөр занажа байhаниинь гэмшэлтэй.

Л. ЛАТЫШЕВ, С. ЛОСЕВ. (ТАСС).

МОСКВА. Боксоор СССР-эй аб-солютна чемпионой нэрэ зэргэдэ хү-тэхын түлөө түгэсхэлэй мүрысөөн Цветной бульвартахи цирк соо бол-бо. Игорь Высоцкий («Труд», Ма-дан), Евгений Горстков («Зени- Орск гэгшэд уулзаhан байна. Э- тэмсэлдэ Горстков илаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: боксоор СССР- абсолютна чемпион Евгений Гор-ков. ТАСС-ай фотохронико.

ТЕЛЕВИДЕНИ

Январиин 14-hөө январиин 19 болотор

ВТОРНИК, 14.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.05 — Документальна фильмүүдэй программа (үнгэтэ). 10.35 — А. Фадеев. «Баатарнуудай түрэл нютагта». Уран зохёолой дамжуулга. 11.35 — «Манай Эхэ ороной түүхын очеркнууд». 12.10 — «Комсомолой ажал хэрэгүүд» (үнгэтэ). 12.50 — hүүлэй hонин. 13.00 — 18.00 — Забhарлалга.

Улаан-Үдэ. 18.00 — «Факел» — «Бидэнэр — БАМда».

«Орбита». 18.30 — «Время» — мэдээсэлэй программа.

Улаан-Үдэ. 19.00 — «Уласхоорондын шэнжэлэл» (буряадаар).

«Орбита». 19.20 — «Кино болгон буулгагдаhан уран зохёолнууд». «Манай үеын герой». «Бэла» — уран hайханай фильм (үнгэтэ). 21.05 — «Бидэнэр БАМ баринабди». Ленинградhаа дамжуулга хэгдэхэ. 21.35 — 21.45 — Забhарлалга. 21.45 — «Баатаршалга». Советскэ Союзай хоёр дахин Герой, армиин генерал П. И. Батов дамжуулга хүтэлхэ. 22.15 — Фигурна hолжоролгоор СССР-эй чемпионат. Харуулгын hолжоролго. Киевhээ дамжуулга хэгдэхэ (үнгэтэ). 24.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 18.10 — Телевизионно hонин.

«Орбита». 10.00 — «Спортын hонин» (үнгэтэ).

Улаан-Үдэ. 19.20 — «Театрай уулзалганууд».

СРЕДА, 15.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.05 — Социалис оронуудай телевидениин документальна фильмүүдэй программа (үнгэтэ). 10.55 — «А. С. Пушкинай поэзи». 12.20 — Ф. Тютчевай шүлэгүүд. РСФСР-эй габьяата артист М. Казаков уншана (үнгэтэ). 12.50 — hүүлэй hонин. 13.00 — 18.30 — Забhарлалга.

«Орбита». 18.30 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.00 — «Борис Мокроусовай дуунууд». Телевизионно хүгжэмтэ фильм (үнгэтэ). 19.25 — «Односельчане» — телевизионно уран hайханай фильм түрүүшынхеэ харуулагдаха (үнгэтэ).

Улаан-Үдэ. 20.30 — Телевизионно hонин. 20.45 — «Мал ажал — габшагай ажал».

«Орбита». 21.10 — «Осенние грозы» (1-дэхи сери) — телевизионно уран hайханай фильм түрүүшынхеэ харуулагдаха. 22.15 — Телевизор харагшадай асуудалнуудта СССР-эй АН-эй гэшүүн-корреспондент В. Г. Афанасьев харюусана (үнгэтэ). 22.45 — «Театр тухай хөөрөөнүүд». 24.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 21.10 — «Залуу уран зохёолшодой конференци угтуулан (буряадаар). 21.40 — Буряадай телевидениин ба радиогой арадай инструментнүүдэй оркестрэй концерт.

ЧЕТВЕРГ, 16.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.05 — Ороной телевизионно студинуудай документальна фильмүүдэй программа. 10.50 — «Оноре де Бальзак». Уран зохёолой дамжуулга. 11.50 — «Эрдэмтэдэ үгэ үгтэнэ» (үнгэтэ). 12.10 — «Бидэнэр нааданабди» — телевизионно-документальна фильм. 12.20 — «Эдиршүүлэй зохёохы ажал». 12.50 — hүүлэй hонин. 13.00 — 18.30 — Забhарлалга.

«Орбита». 18.30 — «Время» — мэдээсэлэй программа.

Улаан-Үдэ. 19.00 — Телевизионно hонин. 19.20 — «Пропагандистнарта ба hуралсагшадта туhаламжа».

«Орбита». 20.00 — Искусствын бэлигтэнэй концерт. 20.50 — 21.00 — Забhарлалга. 21.00 — «Осенние грозы» (2-дохи сери) — телевизионно уран hайханай фильм. 22.05 — «Олон түмэнэй ленинскэ университет». «Научно-техническэ дэбжэлтэ ба социалис мүрысөөн». 22.35 — «Саяанай хормойдо» — телевизионно документальна фильм (үнгэтэ). 22.45 — «Залуу дуушад». 24.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 18.30 — hурагшадта — «Горн».

«Орбита». 19.00 — «Түрэл аялганууд» (үнгэтэ). 19.30 — «Шатаршадай hургуули». Эхилэгшэдэй класс.

Улаан-Үдэ. 20.00 — «Факел» — «Комсомолой ажал хэрэгүүд».

ПЯТНИЦА, 17.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.05 — «Ороной телевизионно студинуудай документальна фильмүүдэй программа (үнгэтэ). 11.15 — Концерт. 11.50 — «Хүбүүд, урагшаа!» (үнгэтэ). 12.50 — hүүлэй hонин. 13.00 — 18.30 — Забhарлалга.

«Орбита». 18.30 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.00 — «Кино болгон буулгагдаhан уран зохёолнууд». «Манай үеын герой», «Максим Максимович», «Тамань» — уран hайханай фильм.

Улаан-Үдэ. 20.20 — Телевизионно hонин. 20.40 — «Талын галнууд» — телевизионно журнал (буряадаар).

«Орбита». 21.20 — «Наполовину всерьёз» — телевизионно богони зүжэгүүдэй театр (үнгэтэ). 22.10 — «В мире бизнеса». «Промышленный шпионаж». 22.40 — «Москвагай опереттын театрай артистнуудай үдэшэ» (үнгэтэ). 24.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 19.00 — Илалтын 30 жэлэй ойдо. Хүгжэмтэ викторина. 19.45 — Декабристнуудай буhалгаанай 150 жэлэй ойдо. «Эрэлхэг зүрхэтэ эхэнэрнүүд». Уран зохёолой дамжуулга. 20.20 — 20.30 — Забhарлалга.

«Орбита». 20.30 — «Манай хани нүхэдэй цирк». Эстрадно-циркын программа (ГДР).

СУББОТА, 18.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.05 — Мультфильм (үнгэтэ). 10.20 — «АБВГДейка» (үнгэтэ). 10.50 — «Таанарта, түрэлхидтэ». 11.20 — «Дуун-74» гэжэ бүхэсоюзна телевизионно фестивалиин түгэсхэлэй концерт (үнгэтэ). 12.50 — hүүлэй hонин. 13.00 — «Дуун-74» гэжэ түгэсхэлэй концертын үргэлжэлэл (үнгэтэ). 14.40 — «Очевидное — невероятное» (үнгэтэ). 15.40 — 15.50 — Забhарлалга. 15.50 — «Элүүр энхэ байлга» — эрдэм дэлгэрүүлгын программа. 16.20 — «Хүгжэмтэ программа». 16.50 — «Мартагдашагүй кинолентэнүүд». «Возвращение Максима» — уран hайханай фильм. 18.30 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.00 — Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. ЦСКА — «Спартак». В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Түбэй стадионой спортын ордонhоо дамжуулга хэгдэхэ (үнгэтэ). 21.20 — 21.30 — Забhарлалга. 21.30 — Гүрэнэй стандартнуудай комитедэй түрүүлэгшэ В. В. Бойцовой пресс-конференци. 22.00 — «Музейн ба выставкын залнуудаар» (үнгэтэ). 22.30 — «Песня-74» гэжэ бүхэсоюзна телевизионно фестивалиин түгэсхэлэй концерт (1-дэхи хэhэг, үнгэтэ). 24.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа.

ВОСКРЕСЕНИ, 19.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.05 — «Серебряные трубы» — уран hайханай фильм. 11.20 — «Лили Иванова дуулана» (үнгэтэ). 11.50 — «Илалтын салют!» Викторинын хоёрдохи турай асуудалнуудта харюу. 12.50 — hүүлэй hонин. 13.00 — «Советскэ Союзда алба хэнэб!» 14.00 — «Хүгжэмтэ киоск». 14.30 — Мультфильмнүүдэй программа (үнгэтэ). 15.20 — 15.30 — Забhарлалга. 15.30 — «Киногоор аяншалагшадай клуб» (үнгэтэ). 16.30 — «Уласхоорондын панорама». 17.00 — «Театр Клары Газуль» — телевизионно зүжэг түрүүшынхеэ харуулагдаха (үнгэтэ). 18.30 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.00 — Акробатикаар телевизионно мүрысөөн. Варшава — Софи — Москва. 20.20 — 20.30 — Забhарлалга. 20.30 — И. О. Дунаевскиин зохёолнуудаар концерт. 21.00 — «Поэзи» (үнгэтэ). 21.15 — «Дайнай жэлнүүдэй дурасхаалда». «Хүлеэгөөрэйш намаяа» — уран hайханай фильм. 22.45 — «Балет тухай» (үнгэтэ). 24.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда: КПСС-эй ЦК-да, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, ВЦСПС ба ВЛКСМ-эй ЦК-да — «Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй Бүхэсоюзна социалис мүрысөөн тухай». «Союз-17» онгосын экипаж «Салют-4» гэжэ научна станци дээрэ» — ТАСС-ай мэдээсэл. «Хонишодой халуун хаhа» суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаhанда: «Аха нүхэдэй уялга» — В. Батомункуевай статья. «Заhабарилгада — гансаараа...» — Г. Клепиковэй корреспонденци. БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указууд. «Редакцида ерэhэн бэшэгүүдhээ» — суглуулбари.

Гурбадахи хуудаhанда: «Омолиин жараахайнуудай саашанхи хуби заяан» — И. Артюнинай статья. «СССР Великобритани хоёрой худалдаа наймаанай ба экономическа харилсаанай ургалта» — АПН-эй материал. «Эрдэм ба техникын хараа шүгам» — мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: «Бэеын муудаhантай тэмсэл» — фото-мэдээсэл. «Уласхоорондын шэнжэлэл». Хилын саанахи hонин.

САГАЙ УЛААРИЛ

Мүнөөдэр республика доторнай үүлэтэйшэг, hулахан hалхитай, 16—21 градус хүйтэн байха. Хойто аймагуудаар 22—27, Байгал шадар ба урда аймагуудаар 11—16 градус хүйтэн болохо. Улаан-Үдэдэ hүниндөө 28—30, үдэрынь 19—21 градус хүйтэн байха.

ХИЛЫН СААНАhАА

ТЕЛЕФОН·ТЕЛЕГРАФ·РАДИО

ГАВАНА

ХАНИ ЁhОНОЙ АЛБАНАЙ ХЭРЭГЭЭР

ТАСС

Польшын Нэгэдэмэл хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Эдвард Герек хани ёhоной албанай хэрэгээр эндэ ерэбэ. Кубын Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Революционно правительствын премьер-министр Фидель Кастро Рус, Кубын Республикын президент Освальдо Дортикос Торрадо, Кубын Компартиин ЦК-гай хоёрдохи секретарь, Революционно правительствын премьер-министрэй нэгэдэхи орлогшо, революционно зэбсэгтэ хүсэнүүдэй министр Рауль Кастро Рус болон парти, правительствын бусад хүтэлбэрилэгшэд, Кубын ниислэл хотын хүн зон «Хосе Марти» гэжэ аэропорт дээрэ хүндэтэ айлшаниие угтаба.

ДЕЛИ

КПИ-гэй Х СЪЕЗДЫЕ УГТУУЛАН

ТАСС

Индиин Коммунис парти Х съездээ угтажа байна. Баруун Бенгали, Бихар, Пенджаб штадуудтахи КПИ-гэй ехэ ехэ эмхинүүдэй конференцинүүд эдэ үдэрнүүдтэ боложо үнгэрбэ. Тиихэдээ демократическа хүсэнүүдэй нэгэдэл бэхижүүлхэ, Индиин Национальна конгресс гэдэг хүтэлбэрилхы партиин түрүү үзэлтэй тушаалтадтай харилсаа холбоо тогтоохо тухай Компартиин хүсэжэ байhые конференцинүүд элирхэйлэн гэршэлээ.

Хархис хүсэнүүдтэй тэмсэлээ улам шангадхахын тула Индиин Национальна конгресс доторой зүүнэй үзэлтэй хүсэнүүдтэй Индиин Коммунис парти харилсаа холбоогоо бэхижүүлхээр эрид шиидэнги байна гэжэ КПИ-гэй Национальна Соведэй секретарь Н. К. Кришнан Пенджаб штадтахи Патиалда КПИ-гэй конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ. Социально-экономическа хубилалтануудые хэхэ талаар hаяхан конгресс дээрэ абтаhан программа Компарти дэмжэнэ гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Н. К. Кришнан болон бусад конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, зүүнэй үзэлтэй хүсэнүүдэй нэгэдэл hуларуулхые hэдэhэн маоис бүлэглэлдэ эрид шанга харюу сохилто үгэhэн байна.

БАГДАД

Наим Хаддадай мэдүүлгэ

ТАСС

Израилиин эзэрхэг түримхэйшүүлдэ эсэргүү тэмсэлдэ Араб гүрэнүүдтэ экономическа ехэ туhа хүргэhэнэйнь түлөө араб арадууд Советскэ Союзда үнэн зүрхэнhөө баяр баясхалан хүргэнэ гэжэ Ирагай түрүү үзэлтэй национально - патриотическа фронтын генеральна секретарь Наим Хаддад, совет-ирак хани барисаанай декадада хабаадажа байhан Совет делегациин гэшүүдтэй уулзалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ, мэдүүлээ.

Империализмда, сионизмда эсэргүүгээр араб арадуудай хэhэн тэмсэлые Советскэ Союзай үргэнөөр дэмжэдэгыень ходоодоо hанажа ябахабди гэжэ Н. Хаддад тэмдэглэбэ.

Советскэ Союзтай хани барисаагаа, харилсаа холбоогоо ирак арад саашадаашье бэхижүүлхэ юм гэжэ түрүү үзэлтэй национально-патриотическа фронтын генеральна секретарь хэлэбэ.

БУЭНОС-АЙРЕС

Нэгэдэлээ бэхижүүлхэ

ТАСС

Чилиhээ мэдээсэhэнэй ёhоор, нюуса байдалда байдаг ороной Коммунис парти мэдүүлгэ тарааба. Фашизмда эсэргүү тэмсэлэй нэгэдэмэл фронтые нягтаар тойрон жагсахыень демократическа, патриотическа бүхы хүсэнүүдые уряалаа.

Революционно хубилалтануудые хэхэ, национальна бэеэ дааhан байдал тогтоохо, демократическа үндэhэ hуури дээрэ шэнэ гүрэниие байгуулха гээшэ фашизмда эсэргүү тэмсэлэй фронтын гол зорилго болоно.

Сэрэгэй хунтада эсэргүү тэмсэлдэ нэгэдэн жагсахыень Коммунис парти Чилиин бүхы хүнүүдтэ — фашизмда эсэргүүгээр тэмсэгшэдэ хандаба.

Чилиин коммунистнуудай сэгнэлтын ёhоор, үргэн ниитэ арад зоной дунда хүдэлмэри ябуулха шухала.

ДАМАСК

Хараа бодолынь нэгэн адли

ТАСС

Сириин Араб Республикын президент Хафез Асад ООП-ой гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ, тэрэнэй гэшүүд, мүн Палестинын национальна Соведэй түрүүлэгшэhээ бүридэhэн Палестиные сүлөөлхэ эмхиин (ООП) хүтэлбэриин делегацитай уулзаба.

Сириин, Египедэй, Иорданиин гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй, ООП-ой түлөөлэгшын Каиртахи зүблөөнэй хүдэлмэриин дүнгүүдые хөөрэлдөөнэй үедэ зүбшэн хэлсээ. САНА агентствын тэмдэглэhэнэй ёhоор, хөөрэлдөөн үгэеэ бүрин ойлголсолгын, хараа бодолойнь нэгэн адли байлгын оршон байдалда үнгэрөө.

БОНН

НЭГЭ hАНАЛТАЙГААР ЯБУУЛГА ХЭХЭ

ТАСС

Баруун Германиин ажалшадай — социалис-демократуудай ба коммунистнуудай, христиануud болон партийнабэшэ хүнүүдэй нэгэ hаналтай, нягта жагсаалтайгаар тэмсэхэнь шухала гэжэ «Унзерэ цайт» газетэ тэмдэглэнэ.

Хархис этэгээдүүдтэ эсэргүүсэн тэмсэхын тула иимэ нэгэдэл хэзээ хэзээнэйхиhээ шухала байна. Тэдэ этэгээдүүдэй эгээн эдэбхитэй түлөөлэгшэдынь Ф.-И. Штраус, А. Дреггер ба ХДС/ХСС-эй бусад политигүүд болоно гэжэ мүнөөхи газетэ тусхайлан тэмдэглэнэ.

«Унзере цайтын» бэшэhэнэй ёhоор, ажалшадай социальна ба демократическа эрхэнүүдтэ, шахардуу байдал hуларуулгын, социалис гүрэнүүдтэй үгэеэ ойлголсолгын политикада эсэргүү хархис добтолгонуудые зайсуулха ябадал коммунизмда харша суртал бодолые эрид шууд буруушаалгатай нягта холбоотой.

ПАРИЖ

Ж. СОВАНЬЯРГЫН ХЭЛЭhЭН ҮГЭ

ТАСС

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй, Франциин Президент В. Жискар д'Эстэнэй хоорондо Рамбуйедэ болоhон уулзалга Франциин, Советскэ Союзай харилсаа холбоое элирхэйлэн гэршэлбэ гээд гадаадын хэрэгүүдэй министр Ж. Сованьярг мэдүүлээ. Национальна суглаанай гадаадын хэрэгүүдые эрхилдэг комисси дээрэ тэрэ үгэ хэлэhэн байна.

Рамбуйедэ болоhон уулзалга аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэевропын зүблөөнэй хүдэлмэриин дүнгүүдые согсолхо арга олгоhон байна гээд министр тэмдэглээ. Байгша оной түрүүшын хахадта энэ зүблөөе амжалтатайгаар түгэсхэхэ таарамжатай байдал тохёолдоод байна.

Дүтын Зүүн зүгэй байдал тухай асуудалаар Франциин, Советскэ Союзай hанал бодол адли гээд Ж. Сованьярг хэлэбэ. Булимтаран эзэмдэhэн Араб газар нютагуудhаа Израилиин сэрэгүүдые гаргаха тухай, 1967 оной хилэ сахиха тухай, палестиныхидай Эхэ оронтой байха эрхэ тухай, тус районой гүрэнүүдэй, тэрэ тоодо Израилиин бата, олоноор мэдэрэгдэhэн хилэтэй байха эрхэнүүд тухай асуудалнуудаар нэгэн адли hанал болодолтой байhанаа хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэд мэдүүлээ.

БОНН

ХҮШЭР ХҮНДЭ БАЙДАЛТАЙ

ТАСС

ФРГ-гэй статистическэ управлениин мэдээнүүдэй ёhоор, үнгэрhэн жэлдэ Федеративна республикада национальна олзо доходой ургалта эрид унаhан байгаа. Тиигэжэ урда жэлэйхиhээ оройдоол 0,4 процентээр нэмэпэн байна.

«ФРГ-дэ национальна олзо доход урганагүй шахуу», — гэжэ «Зюддойче цайтунг» газетэ бэшэнэ. Үнгэрhэн жэлэй хоёрдохи хахадта национальна олзо доход 0,5 процентээр хороо.

1974 ондо юумэнэй үнэ сэн ехээр хүндэржэ, Баруун Германиин ажалшадай байдал муудаhан байна.

Тусхай мэдээнүүдэй ёhоор, орон дотор юумэнэй розничнэ үнэ сэн 7,5 процентээр ургаа.

Үйлэдбэриин хороогдоходо, юумэнэй үнэ сэнгэй хүндэрхэдэ, хүдэлмэригүйшүүл олошорно. Баруун Германиин телевидениин мэдээсэhэнэй ёhоор, үнгэрhэн жэлэй декабрь hара соо ФРГ-дэ хүдэлмэригүйшүүлэй тоо 150 мянган хүнөөр нэмэhэн байна. Тиигэжэ орон дотор 1 миллион хүн хүдэлмэригүй болоhон байха юм.

ЯПОН. Иокогама хото хадаа Токиогой тохойн эрьедэхи худалдаа наймаанай асари ехэ порт болоно. Японой гадаадын худалдаа наймаанай 25 процентнь энэ порт дээгүүр хэгдэдэг юм. Нёдондо жэл Советскэ Союзай 500 шахуу судна эндэ ерэhэн байгаа. Эдэнэр Советскэ Союзhаа модо, шулуу нүүрhэ, хлопок, ба үнгэтэ металлнуудые, станогуудые нишэ асарhан байха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Махтум Кули» гэжэ совет кораблэ дээрэhээ ашаа буулгажа байна.

ЧТК—ТАСС-ай фото.

СПОРТ

БАГШАНАР МҮРЫСЭНЭ

ГЭГЭЭРЭЛЭЙ хүдэлмэришэдэй профсоюзай горкомой, горОНО республикынгаа ниислэл хотын hургуулинуудай багшанарай спартакиада жэл бүри үнгэргэдэг юм. Энэ жэлэй спартакиада Агуу Илалтын 30 жэлэй ойдо зорюулагдана. Шатараар, столой дээрэ наададаг теннисээр, баскетболоор, волейболоор, саннаар, мэргэн буудалгаар, тэшүүр маралгаар — хамта спортын долоон зүйлөөр мүрысөөн үнгэргэгдэнэ.

Багшанарай эгээн дуратай наадан — шатараар спартакиада жэл бүри үнгэргэгдэдэг. Байгшашье ондо энэ заншалаа алдагдаагүй. Городой дунда ба найман жэлэй hургуулинуудай 30 команда шатараар болоhон мүрысөөндэ хабаадалсаба. Тиимэhээ командануud дүрбэн бүлэг болгогдожо хубаарилагдаа hэн. Бүлэг бүхэн соогоо илаhан команда түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадалсаха ёhотой байгаа. 36-дахи, 3-дахи, 1-дэхи интернат, 20-дохи hургуулинууд бүлэг соо илажа, түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадалсаха болобо.

36-дахи hургуулиин команда эрхимээр наадажа, түрүүлжэ гараhан байна. 3-дахи hургуулиин шатаршад хоёрдохи, 1-дэхи интернат hургуулиин команда гурбадахи hууринуудые эзэлбэ.

Эхэнэрнүүдэй дунда болоhон нааданда 3-дахи hургуулиин англи хэлэнэй багша Т. М. Никорова, 1-дэхи интернат hургуулиин хари хэлэнэй багша Цыренова, 3-дахи интернат hургуулиин багша Обольянинова гэгшэд түрүү hууринуудые эзэлбэ байна.

Удаадахи мүрысөөн столой дээрэ наададаг теннисээр болохо юм.

А. НОВОЛОДСКИЙ.

hОНИРХОЛТОЙ НААДАН БОЛОБО

ЯРУУНЫН аймагай hургуулинуудай hурагшадай хоорондо баскетбол болон волейболоор мүрысөөн үнгэргэгдэбэ. Энэ мүрысөөн hонирхолтойгоор, сог залитайгаар үнгэржэ, сугларагшадай анхарал татаа.

Нарhатын дунда hургуулиин эдир баскетболистнууд бусадта орходоо hураггүй бүлюу байжа, ехэ тоотойгоор шүүгээ. Тэдэнэр нэгэдэхи шатын дипломдо хүртэбэ. Эгэтын-Адагай эдиршүүл хоёрдохи, Мужыхын hурагшад гурбадахи hууринуудые эзэлбэ. Тиихэдэ Эгэтын-Адагай басагад hайнаар наадажа, түрүү hуурида гаража, нэгэдэхи шанда хүртэhэн, баскетболоор hурагшадай республиканска мүрысөөндэ хабаадалсахаяа Улаан-Үдэ ошохо путевко абаhан байна.

Волейболоор болоhон мүрысөөндэ мүн лэ Куйбышевай нэрэмжэтэ hургуулиин hурагшад нэгэдэхи hуури эзэлээ. Эгэтын-Адагай hурагшад хоёрдохи hуурида гараhан байна.

В. БАЙБОРОДИН.

Редакторай орлогшо **М. Н. НИМАЕВ.**

 Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н-02311. Заказ № 00444